

დავით გურგენიძე

ჭადრაკი 1

მოსწავლის რვეული

ჭადრაკი – 1 კლასი

მოსწავლის რვეული

დ. გურგენიძე

გრიფინიჭებულია საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიერ 2023 წელს

რედაქტორი – გიორგი ბაღათუროვი

დამკაბადონებელი – ლია მოსეშვილი

ტექნიკური რედაქტორი – ამიტან ჭანტურია

გამომცემლობა „საქართველოს მაცნე“

მის: ქ. თბილისი, ე. მაღალაშვილის ქ. №5

ტელ: 568105467; 574 400 857

ელ.ფოსტა: sakmacne@gmail.com, saqartvelosmatsne@gmail.com

[www.http://saqmatsne.ge](http://saqmatsne.ge)

© გამომცემლობა „საქართველოს მაცნე“

© დ. გურგენიძე

I გამოცემა 2023 წელი

ISBN 978-9941-16-858-1

სახელი _____

გვარი _____

სკოლა _____

სასწავლო წელი _____

სარჩევი

თავი პირველი – ჭადრაკის დაფა და ფიგურები

N1. ჭადრაკის დაფა	6
N2. ჭადრაკის ფიგურები.....	8
N3. ეტლი	10
N4. კუ.....	14
N5. ლაზიერი.....	17
N6. მეფე.....	21
N7. მხედარი.....	24
N8. პაიკი	27
N9. პაიკის გაცოცხლება	31
N10. პაიკის აყვანა გავლაზე.....	34

თავი მეორე – საჭადრაკო ტერმინები

N11. როქი	37
N12. ქიში.....	41
N13. გახსნილი და ორმაგი ქიში.....	45
N14. შამათი	48
N15. პატი	50
N16. თამაშის მიზანი და ძირითადი წესები.....	52
N17. ფიგურათა პირობითი ღირებულება	54

თავი მესამე – შამათები

N18. შამათი ლაზიერით	57
N19. შამათი ორი ეტლით	59
N20. შამათი ერთ სვლაში.....	61
N21. შამათი ერთ სვლაში.....	63
N22. ფიგურის მოგება.....	65
N23. საჭადრაკო ნოტაცია	67
N24. საჭადრაკო პარტიის ჩანერა	69
N25. დაამატე ლაზიერი და გამოაცხადე შამათი ...	73
N26. დაამატე ეტლი და გამოაცხადე შამათი.....	75
N27. დაამატე მხედარი და გამოაცხადე შამათი	77
N28. დაამატე კუ და გამოაცხადე შამათი	79
N29. დაამატე პაიკი და გამოაცხადე შამათი	81

თავი მეოთხე – ჭადრაკის ქართული ფენომენი

ჭადრაკის ქართული ფენომენი	83
---------------------------------	----

თავი პირველი

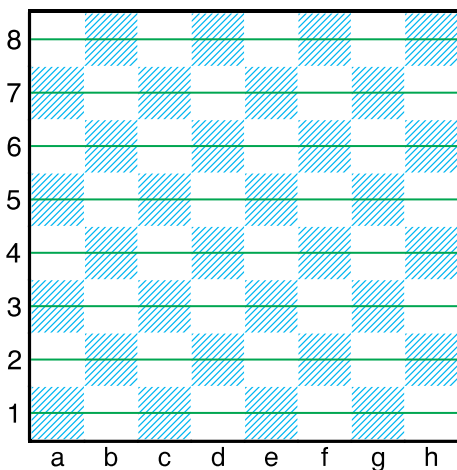
ჭადრაკის დაფა და ფიგურები

1 ჭადრაკის დაფა

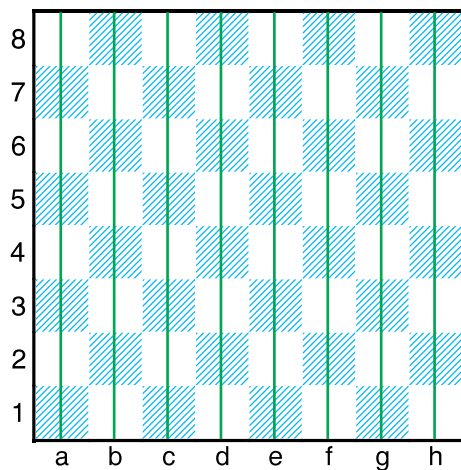
ორ მეტოქეს შორის ჭადრაკის თამაშს **პარტია** ეწოდება. ის მიმდინარეობს დაფაზე, რომელიც **64** შავ-თეთრი უჯრისგან შედგება. დაფაზე გამოსახულ ფიგურათა განლაგებას **პოზიცია** ეწოდება, ხოლო პოზიციის ამსახველ სურათს – **დიაგრამა**.

N1

ჰორიზონტალური ხაზები

N1ა

ვერტიკალური ხაზები

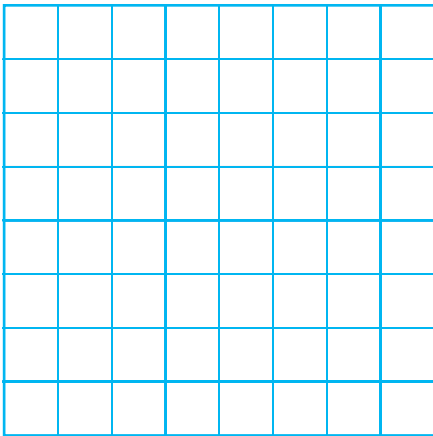
დაფა სწორ მდგომარეობაშია, როდესაც ქვედა მარჯვენა უჯრა თეთრი ფერისაა. დაფაზე **32** თეთრი და **32** შავი უჯრაა.

დაფაზე რვა ჰორიზონტალური და ამდენივე ვერტიკალური ხაზია. ჰორიზონტალური ხაზები აღინიშნება ციფრებით **1-დან 8-მდე**, ხოლო ვერტიკალური ხაზები – ლათინური ასოებით, რასაც მეორე სემესტრში ვისწავლით.

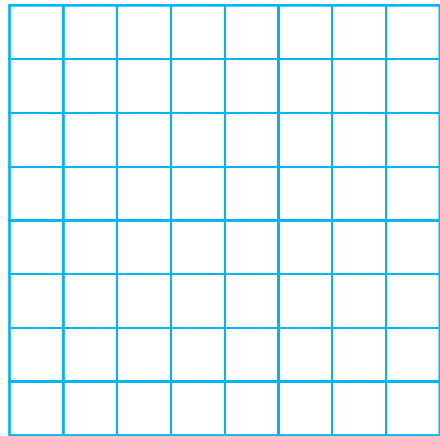
თეთრი და შავი უჯრების დახრილი ხაზები დიაგონალებია.

N2

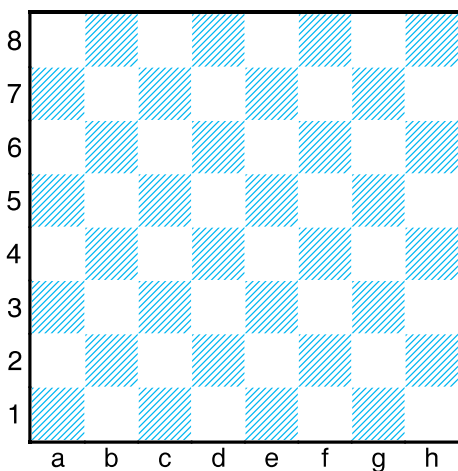
N3

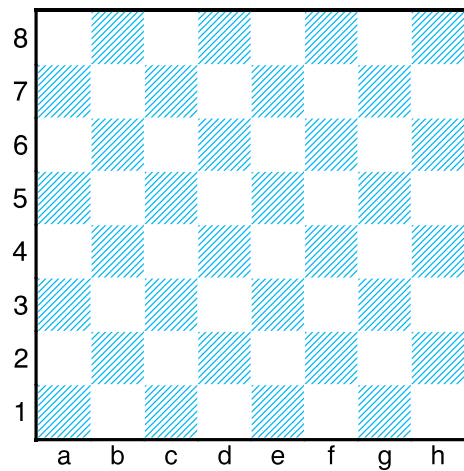
N2. გააფერადე შავი ფერის ყველა უჯრა.

N3. გააფერადე შავი ფერის ყველაზე გრძელი დიაგონალი.

N4

N5

N4. ისრებით აჩვენეთ ჰორიზონტალური ხაზები.

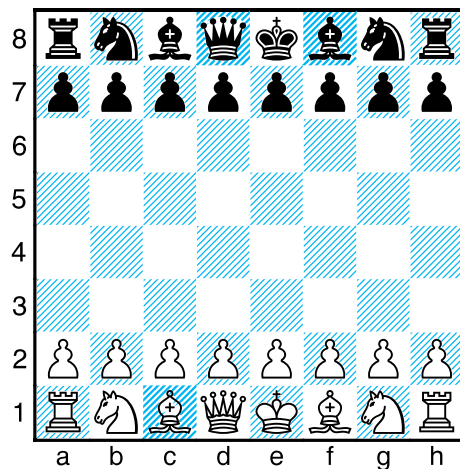
N5. ისრებით აჩვენეთ ვერტიკალური ხაზები.

2 ჭადრაკის ფიგურები

საჭადრაკო პარტია მიმდინარეობს თეთრსა და შავ ფიგურებს შორის. სანყის პოზიციაში თითოეული მხარის განკარგულებაში 1 მეფე, 1 ლაზიერი, 2 ეტლი, 2 კუ, 2 მხედარი და 8 პაიკია.

დიაგრამაზე გამოსახულია ფიგურათა სანყის მდგომარეობა.

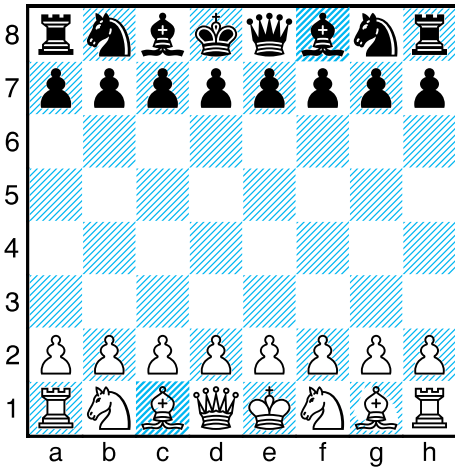
N6

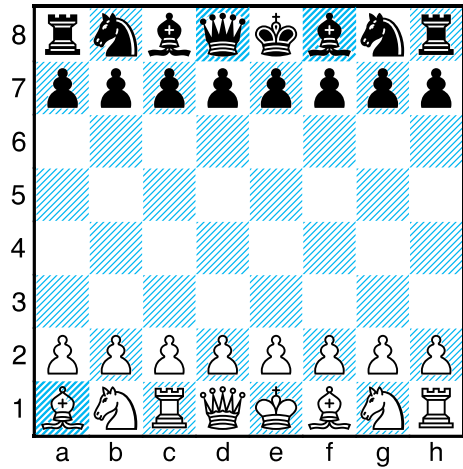
N6. სანყის მდგომარეობაში თეთრ ლაზიერს (♔) უკავია თეთრი უჯრა, შავს (♚) კი – შავი.

ფიგურის გადაადგილებას ერთი უჯრიდან მეორეზე **სვლა** ეწოდება.

N7

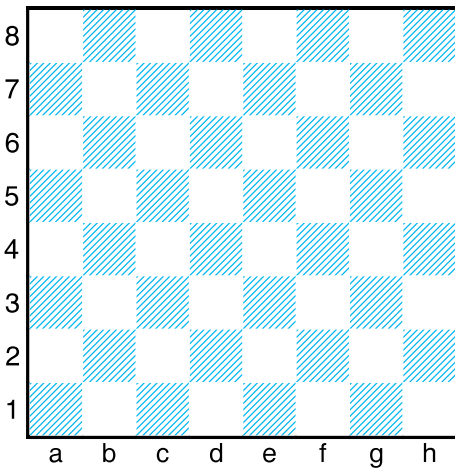

N8

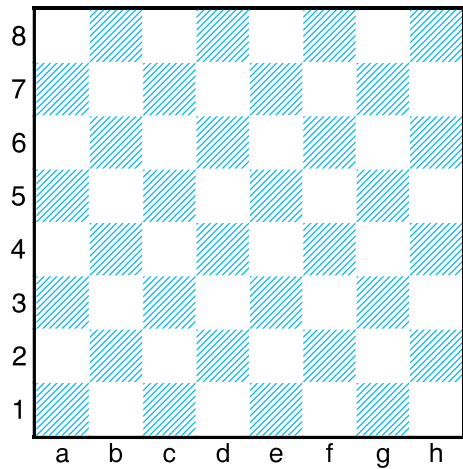

N7-N8. შემოხაზეთ ის თეთრი და შავი ფიგურები, რომლებიც არასწორად დგას.

N9

N10

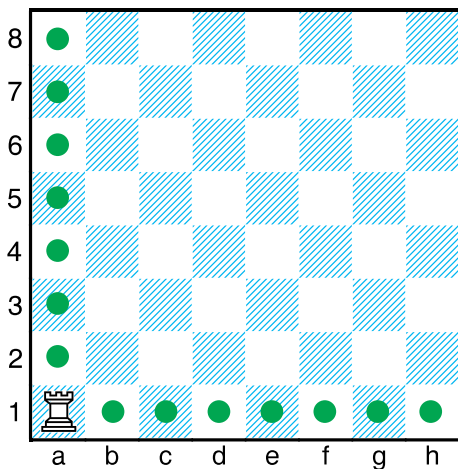
N9. შემოხაზეთ ის უჯრები, რომლებზეც საწყის მდგომარეობაში თეთრი და შავი მხედრები დგას.

N10. შემოხაზეთ ის უჯრები, რომლებზეც საწყის მდგომარეობაში თეთრი და შავი ეტლები დგას.

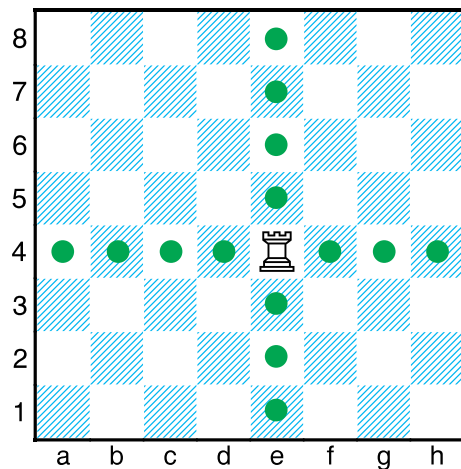

ეტლი მოძრაობს სწორ ხაზებზე ყველა მიმართულებით. მას არ შეუძლია გადაახტეს საკუთარ ან მეტოქის ფიგურას, თუ ისინი მას გზას უღობავენ. ეტლს შეუძლია აიყვანოს მის გზაზე მდებარე მეტოქის ფიგურა და დაიკავოს ის უჯრა.

N11

N12

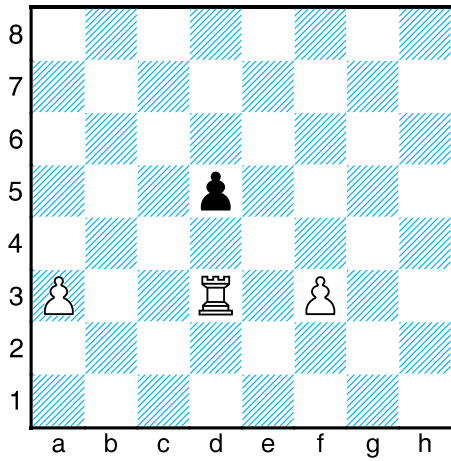
N11-N12 დიაგრამებზე ნაჩვენებია, რამდენ უჯრაზე შეუძლია გადაადგილება ეტლს სანყისი პოზიციიდან და დაფის ცენტრიდან.

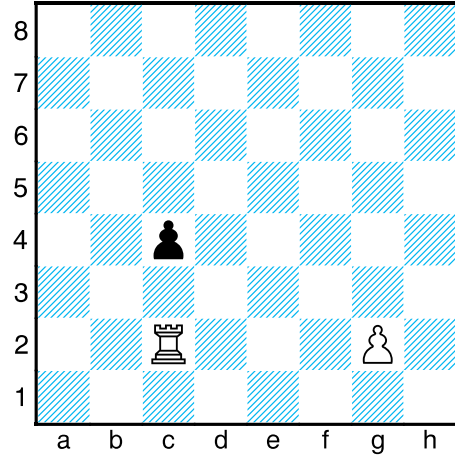
ეჭლი

№1. 570.

N13

N14

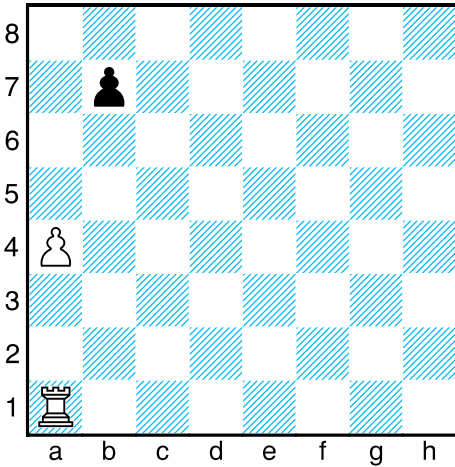

N13-N14. რამდენი სვლის გაკეთება შეუძლია ეტლს? შემოხაზე სწორი პასუხი.

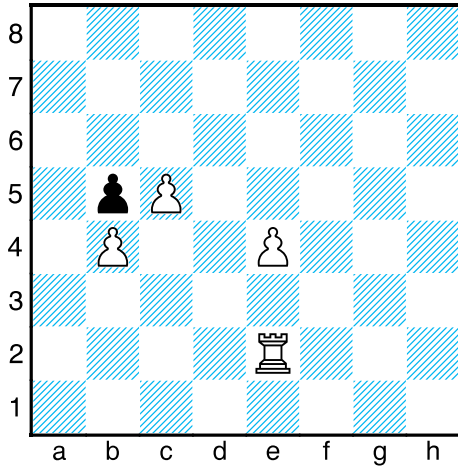
- 1) ხუთი
- 2) შვიდი
- 3) ცხრა

- 1) ექვსი
- 2) შვიდი
- 3) რვა

N15

N16

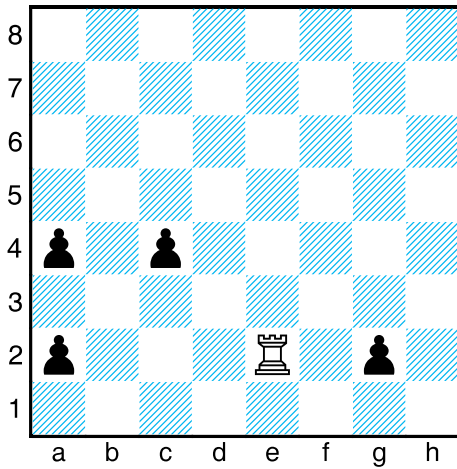

N15-N16. ზედიზედ რამდენი სვლის გაკეთება სჭირდება ეტლს შავი პაიკის ასაყვანად? მოძრაობა აჩვენე ისრით.

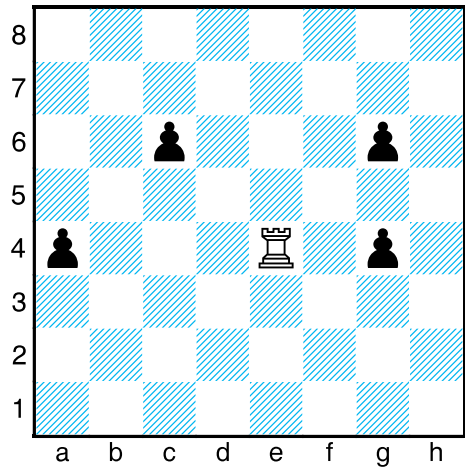
- 1) ერთი
- 2) ორი
- 3) სამი

- 1) ორი
- 2) სამი
- 3) ოთხი

N17

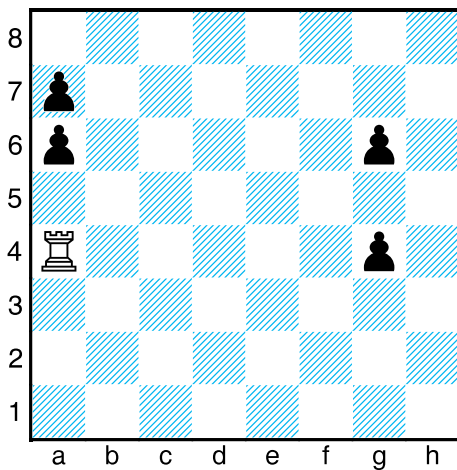

N18

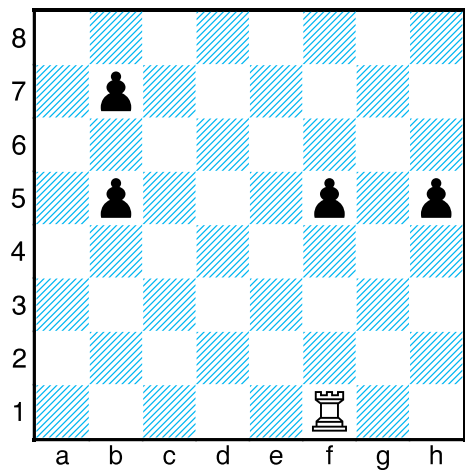

N17-N18. ეტლით გააკეთე ოთხი სვლა ზედიზედ და აიყვანე ოთხივე პაიკი. თამაშობს მხოლოდ ეტლი.
 ეტლის მოძრაობა აჩვენე ისრით.

N19

N20

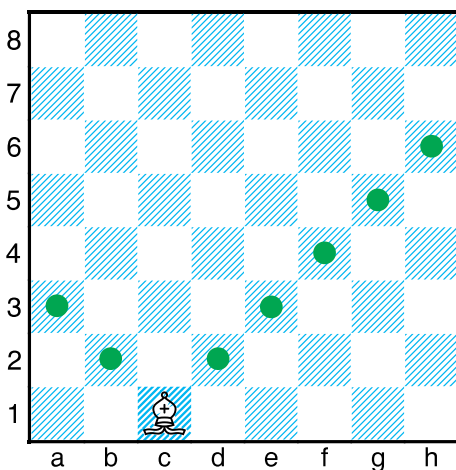
N19-N20. ეტლით გააკეთე ოთხი სვლა ზედიზედ და აიყვანე ოთხივე პაიკი.
 ეტლის მოძრაობა აჩვენე ისრით.

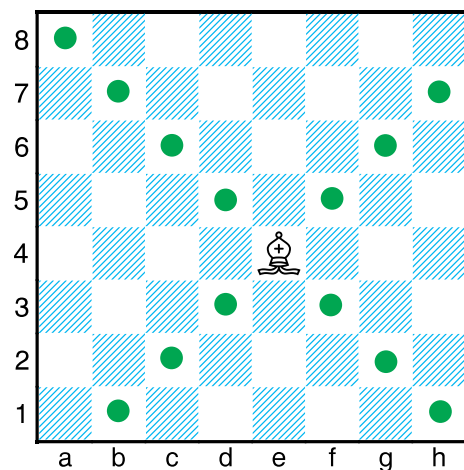
კუ მოძრაობს დახრილ ხაზებზე. თეთრ უჯრაზე მდგომ კუს ეწოდება თეთრუჯროვანი, ხოლო შავ უჯრაზე მდგომს – შავუჯროვანი.

კუ გადაადგილდება თავისი მოძრაობის მიმართულებით ყველა უჯრაზე, იმ გამონაკლისით, რომ მას არ შეუძლია გადაახტეს თავის ფიგურას. კუს შეუძლია აიყვანოს თავისი მოძრაობის უჯრაზე მდგომი მეტოქის ფიგურა და დაიკავოს ის უჯრა.

N21

N22

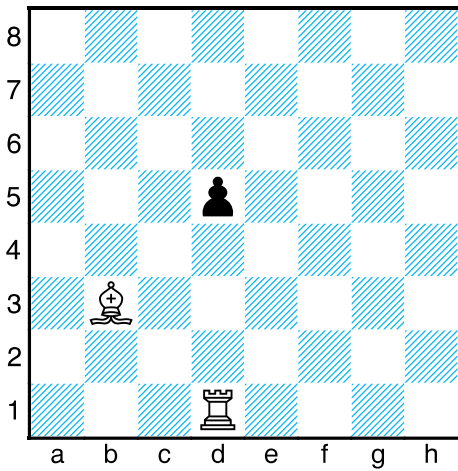

N21-N22 დიაგრამებზე ნაჩვენებია, რომ კუს სანყისი პოზიციიდან შეუძლია 7 უჯრაზე გადაადგილება, დაფის ცენტრიდან – 13-ზე.

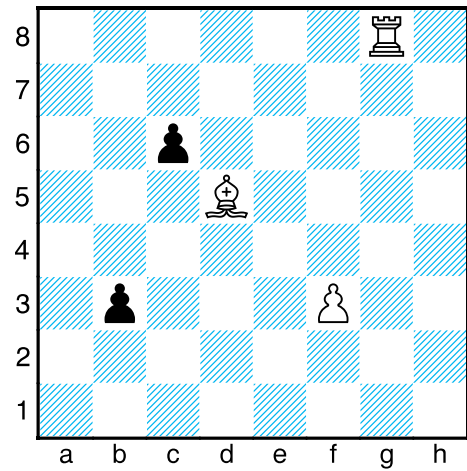

N23

N24

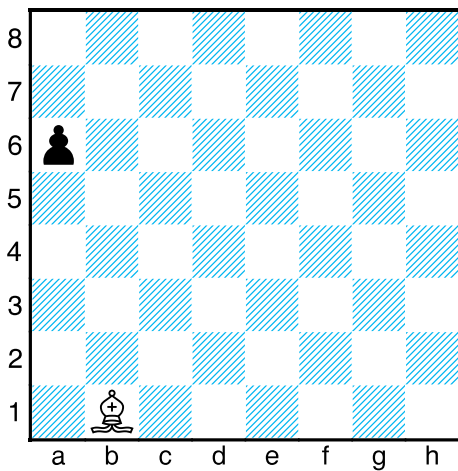

N23-N24. რამდენ უჯრაზე შეუძლია კუს გადაადგილება?

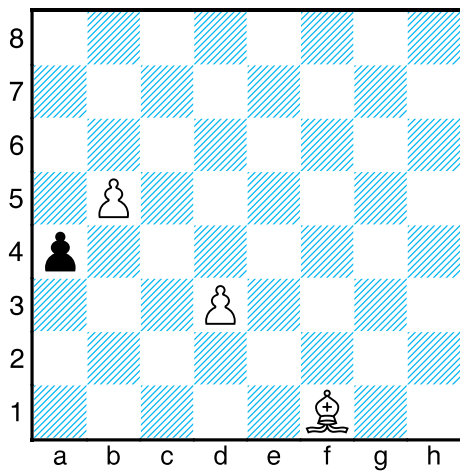
- 1) ხუთი
- 2) სამი
- 3) ორი

- 1) ხუთი
- 2) ექვსი
- 3) შვიდი

N25

N26

N25-N26. რამდენი სვლა სჭირდება კუს პაიკის ასაყვანად? თამაშობენ მხოლოდ თეთრები. მოძრაობა აჩვენე ისრით.

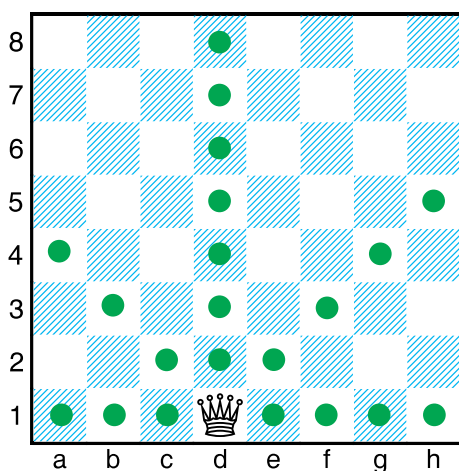
- 1) ერთი
- 2) სამი
- 3) ორი

- 1) ერთი
- 2) სამი
- 3) ოთხი

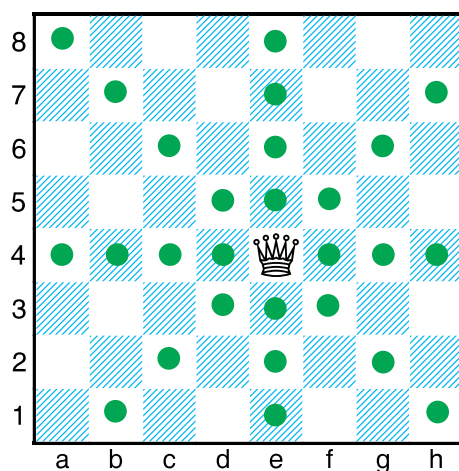

ლაზიერი ყველაზე ძლიერი ფიგურაა. ის ერთდროულად მოძრაობს როგორც ეტლი და როგორც კუ. მას ასევე შეუძლია აიყვანოს მოძრაობის გზაზე მდგომი მეტოქის ფიგურა და არ შეუძლია გადაახტეს საკუთარს.

N27

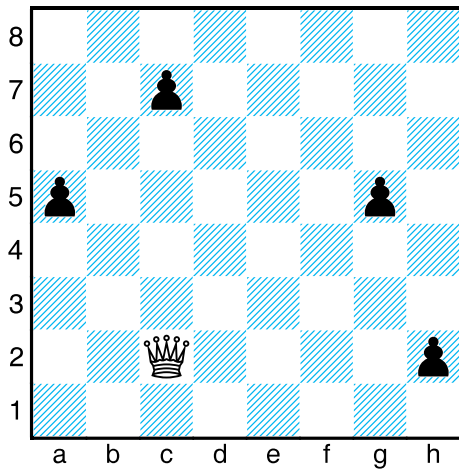

N28

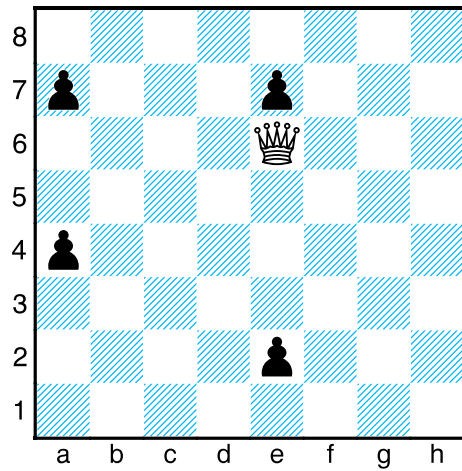

N27-N28 დიაგრამებზე ნაჩვენებია, რამდენ უჯრაზე შეუძლია გადაადგილება ლაზიერს სანყისი პოზიციიდან და დაფის ცენტრიდან.

N29

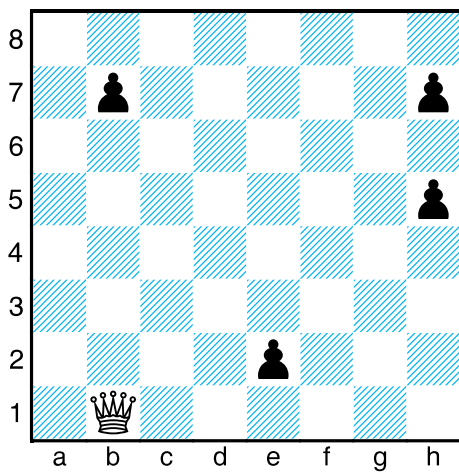

N30

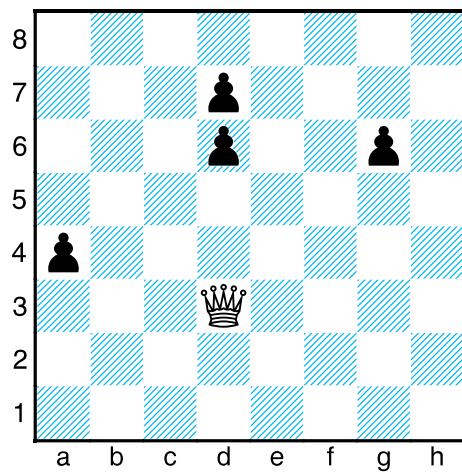

N29-N30. ლაზიერით გააკეთე ოთხი სვლა ზედიზედ და აიყვანე ოთხივე პაიკი, თამაშობენ მხოლოდ თეთრები. მოძრაობა აჩვენე ისრით.

N31

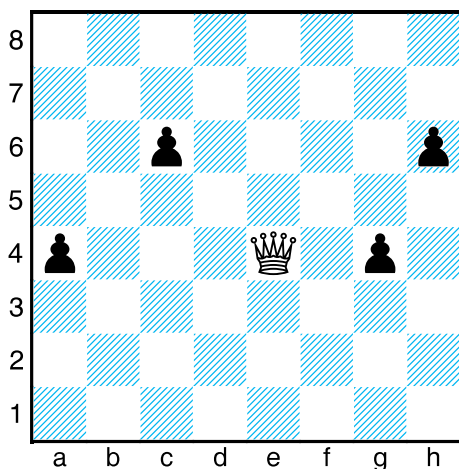

N32

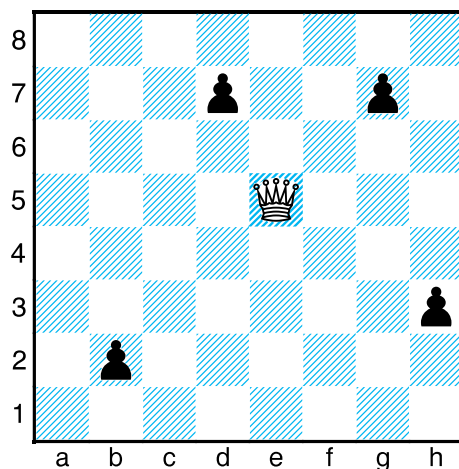

N31-N32. ლაზიერით გააკეთე ოთხი სვლა ზედიზედ და აიყვანე ოთხივე პაიკი. თამაშობენ მხოლოდ თეთრები. მოძრაობა აჩვენე ისრით.

N33

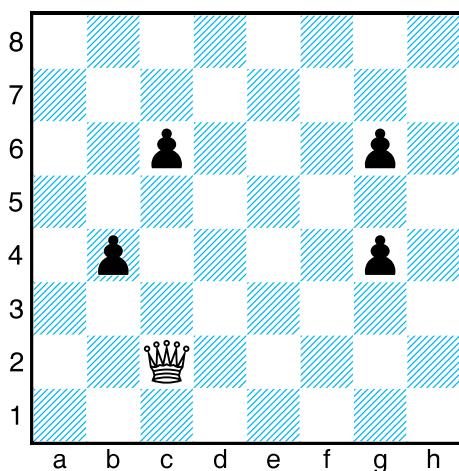

N34

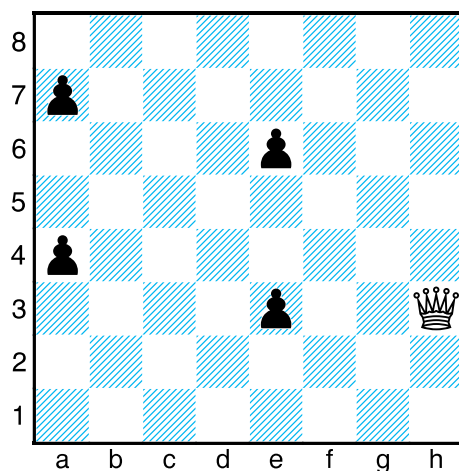

N33-N34. ლაზიერით გააკეთე ოთხი სვლა ზედიზედ და აიყვანე ოთხივე პაიკი. თამაშობენ მხოლოდ თეთრები. მოძრაობა აჩვენე ისრით.

N35

N36

N35-N36. ლაზიერით გააკეთე ოთხი სვლა ზედიზედ და აიყვანე ოთხივე პაიკი. თამაშობენ მხოლოდ თეთრები. მოძრაობა აჩვენე ისრით.

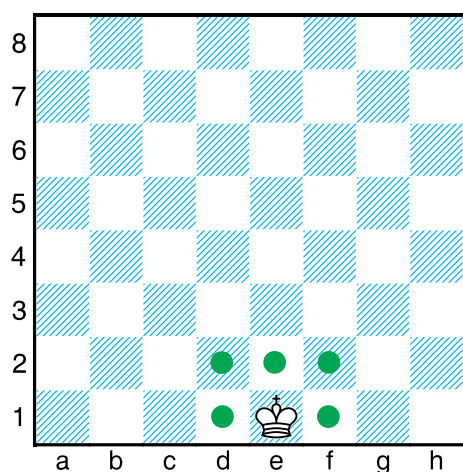
ლაზიერი

Nei.ხუი.

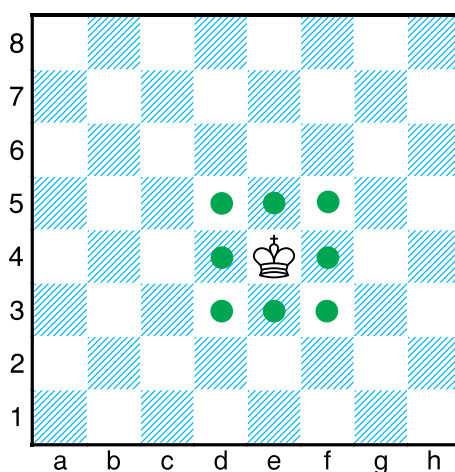

მეფე ჭადრაკში მთავარი ფიგურაა. ის გადაადგილდება ერთ უჯრაზე ყველა მიმართულებით. ჭადრაკში მეფის აყვანა არ შეიძლება, ამიტომ მეფეს არ შეუძლია იმ უჯრის დაკავება, რომელიც მეტოქის რომელიმე ფიგურის ან პაიკის მუქარის ქვეშ იმყოფება.

N37

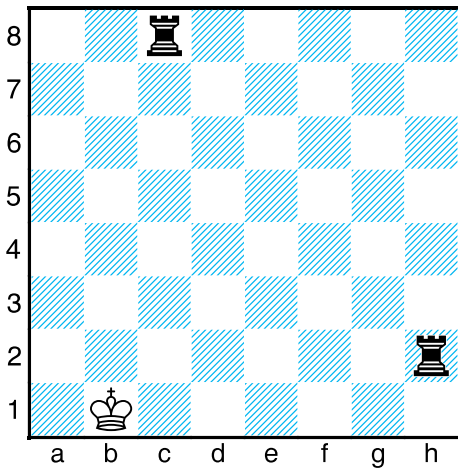

N38

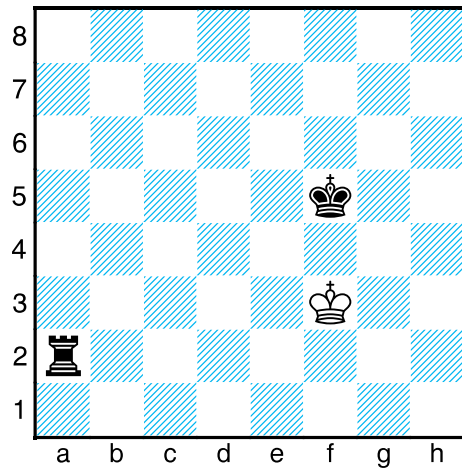

N37-N38 დიაგრამებზე ნაჩვენებია, რამდენ უჯრაზე შეუძლია გადაადგილება მეფეს სანყისი პოზიციიდან და დაფის ცენტრიდან.

N39

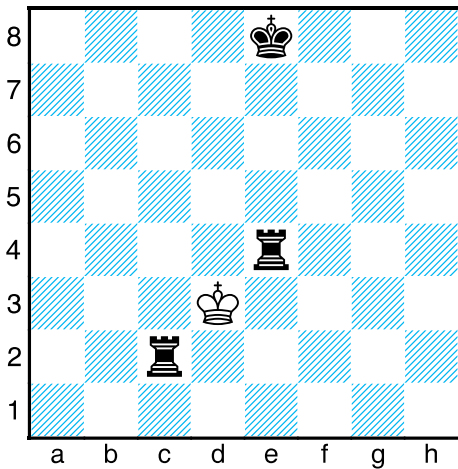

N40

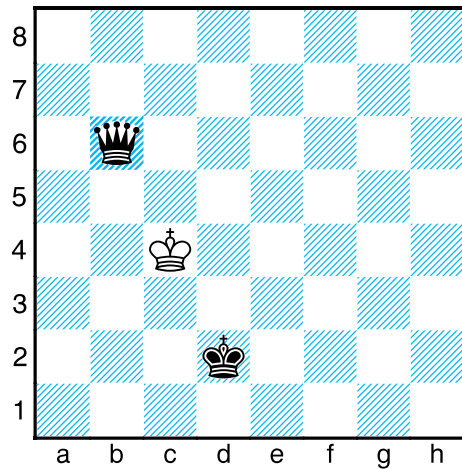

N39-N40. შემოხაზეთ ის უჯრები, რომლებზეც თეთრების მეფეს შეუძლია უსაფრთხოდ გადაადგილება.

N41

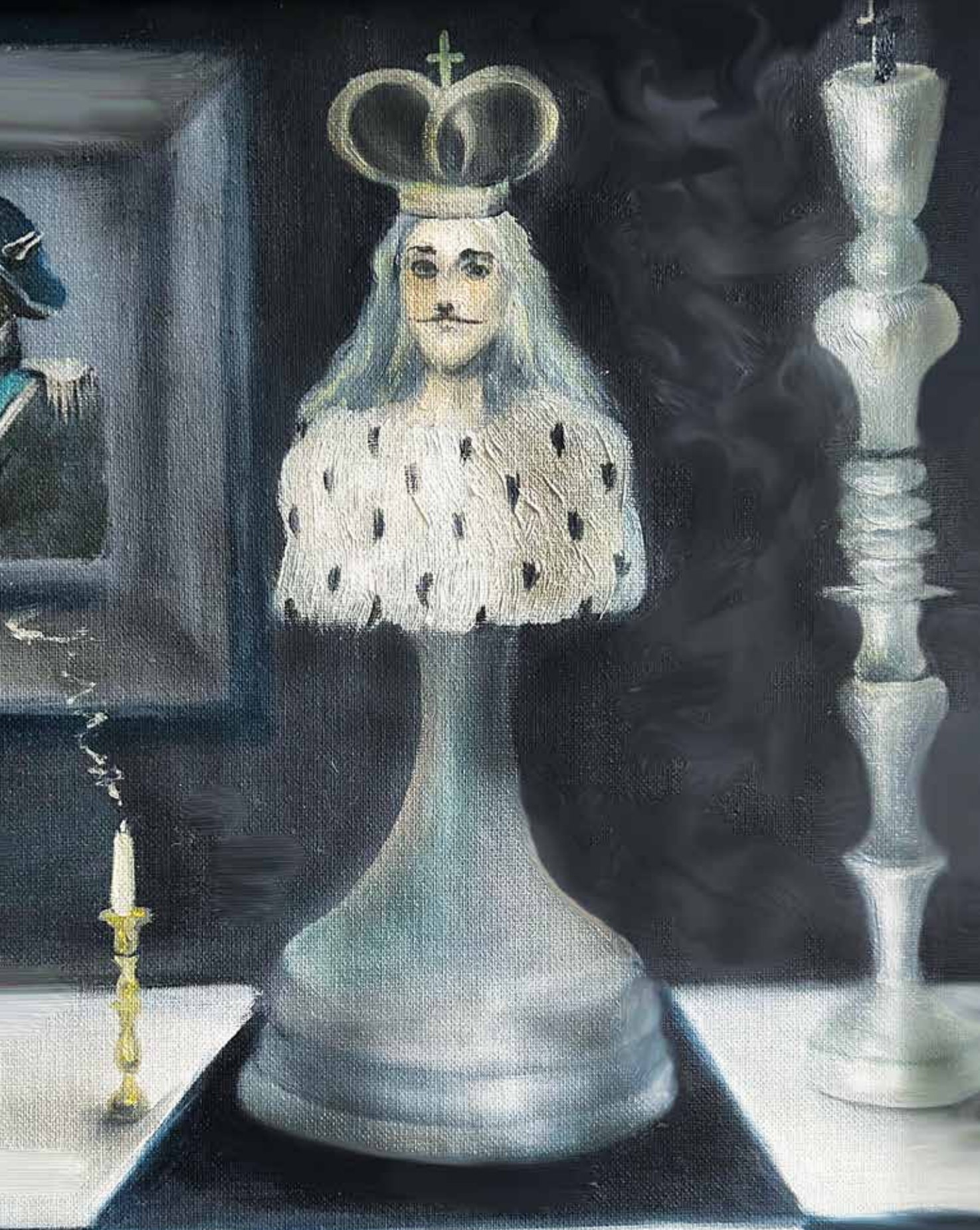

N42

N41-N42. შემოხაზეთ ის უჯრები, რომლებზეც თეთრების მეფეს შეუძლია უსაფრთხოდ გადაადგილება.

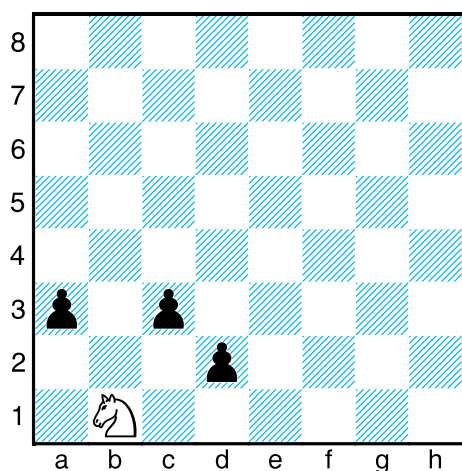
მეფე

№1.670.

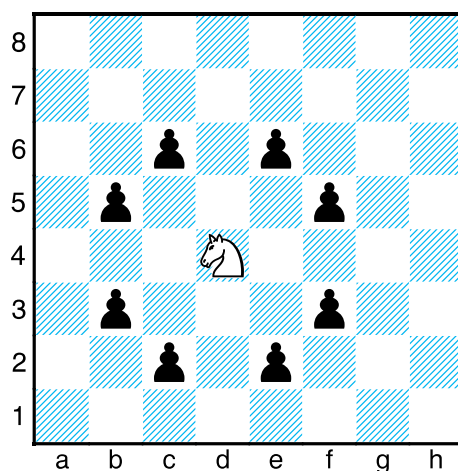

ფიგურებს შორის გამორჩეულია მხედარი. ის გადაადგილდება ვერტიკალზე ორ უჯრაზე და იკავებს ჰორიზონტალზე მის გვერდით უჯრას ან პირიქით, გადაადგილდება ჰორიზონტალზე ორ უჯრაზე და იკავებს ვერტიკალზე მის გვერდით უჯრას. გადაადგილებისას მხედარს შეუძლია გადაახტეს როგორც თავის, ასევე მეტოქის ფიგურებს.

N43

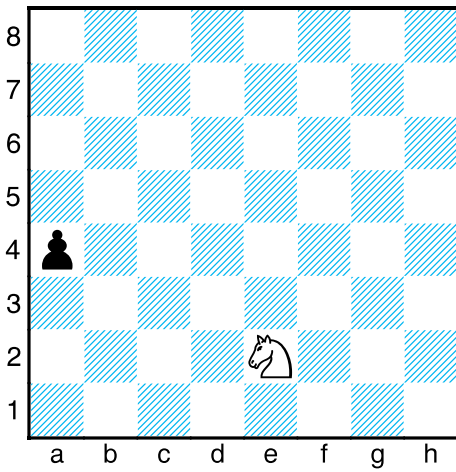
N44

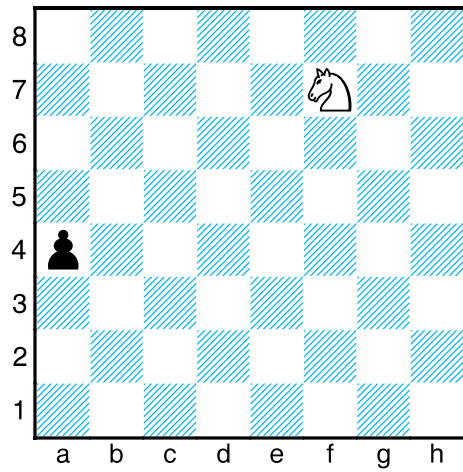
N43. საწყისი პოზიციიდან მხედარს მხოლოდ სამ უჯრაზე შეუძლია გადაადგილება.

N44. დაფის ცენტრში კი მხედარს გადაადგილება შეუძლია რვა უჯრაზე.

N45

N46

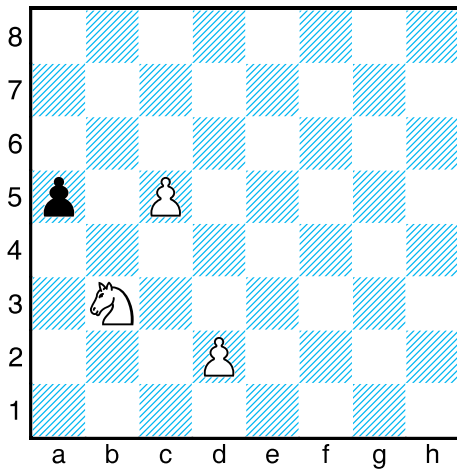

N45-N46. რამდენ სვლაში აიყვანს მხედარი პაიკს? სვლებს აკეთებენ მხოლოდ თეთრები. მოძრაობა აჩვენე ისრით.

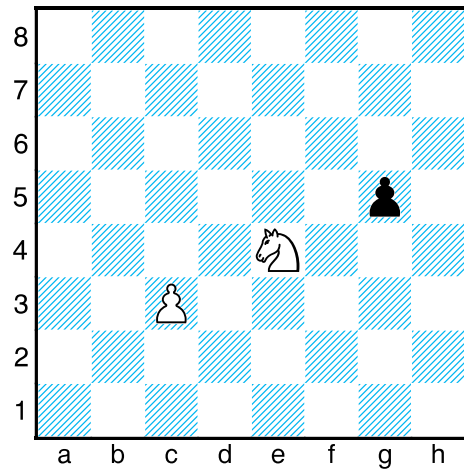
- 1) სამი
- 2) ორი
- 3) ოთხი

- 1) სამი
- 2) ორი
- 3) ოთხი

N47

N48

N47-N48. რამდენი სვლის გაკეთება შეუძლია მხედარს?

- 1) სამი
- 2) ხუთი
- 3) ოთხი

- 1) სამი
- 2) შვიდი
- 3) რვა

მხედარი

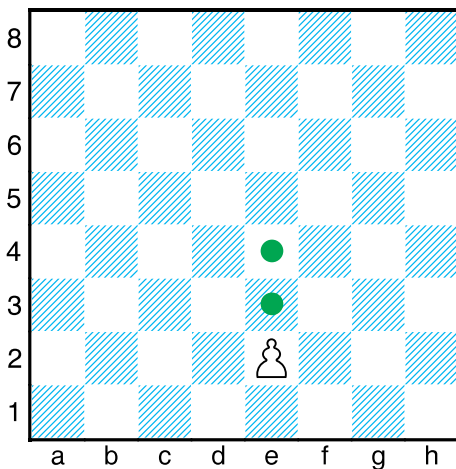
ნელი ბერიძე

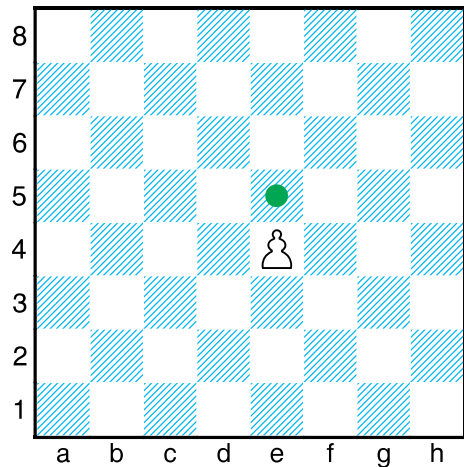
პაიკი მოძრაობს სწორ ხაზზე და მხოლოდ წინ ერთ უჯრაზე. გამონაკლისია საწყისი პოზიცია, საიდანაც შეუძლია გადაადგილება როგორც ერთ, ასევე ორ უჯრაზე. პაიკს არ შეუძლია გადაადგილება, თუ მის წინ თეთრი ან შავი ფიგურა ან პაიკი დგას.

პაიკი მეტოქის ფიგურას ან პაიკს იყვანს მეზობელ ვერტიკალზე ერთი უჯრით წინ.

N49

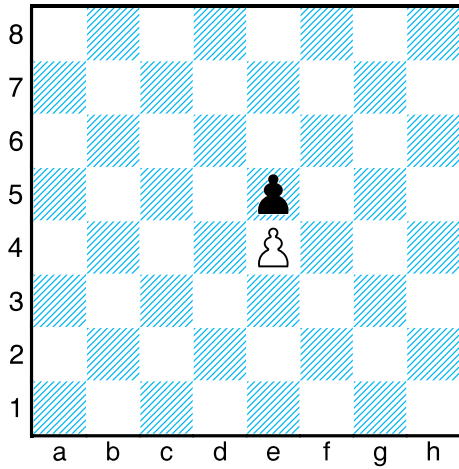
N50

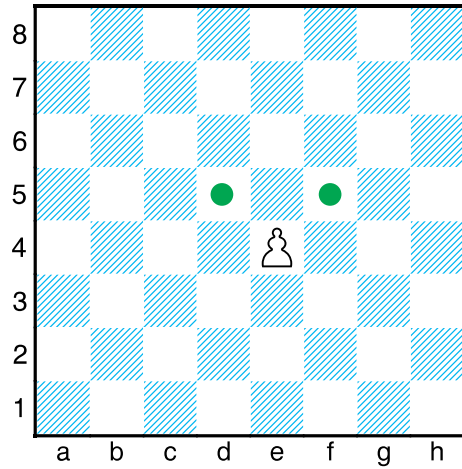
N49. წერტილებით (●) ნაჩვენებია პაიკის გადაადგილების წესი საწყისი პოზიციიდან.

N50. წერტილით (●) ნაჩვენებია პაიკის გადაადგილების წესი, თუ ის არ დგას საწყის პოზიციაში.

N51

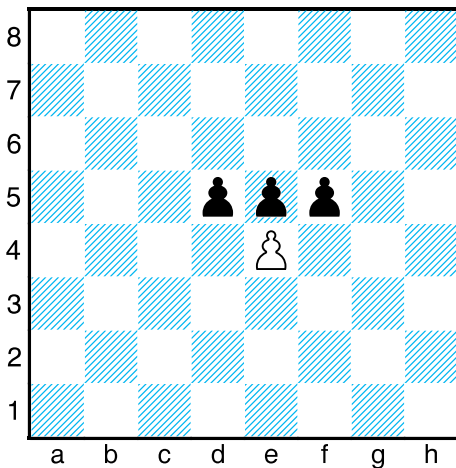
N52

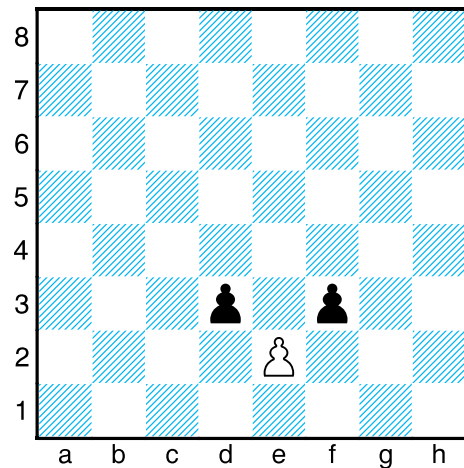
N51. არც თეთრ და არც შავ პაიკს გადაადგილება არ შეუძლია.

N52. პაიკს შეუძლია მეტოქის ფიგურის ან პაიკის აყვანა აღნიშნულ უჯრებზე.

N53

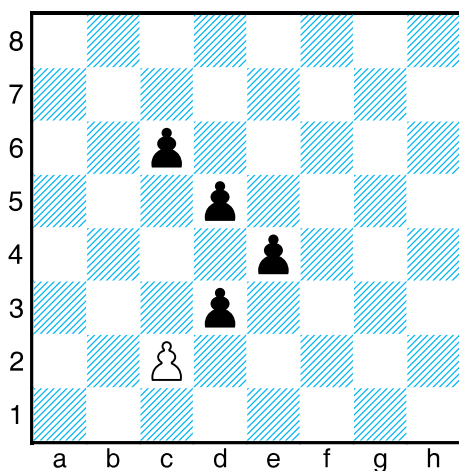

N54

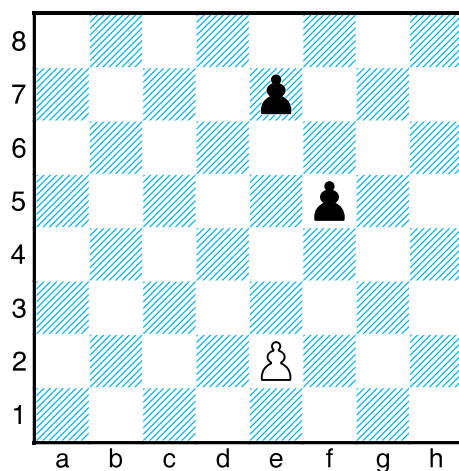

N53-N54. შემოხაზეთ ის უჯრები, რომლებზეც პაიკს შეუძლია სვლის გაკეთება.

N55

N56

N55-N56. გააკეთე ოთხი სვლა და აიყვანე ყველა შავი პაიკი. თამაშობენ მხოლოდ თეთრები. მოძრაობა აჩვენე ისრით.

ჭადრაკი ბრძენთა თამაშია

„ჭადრაკმა მასწავლა აზროვნება. ის ბავშვს ყველა პროფესიაში გამოადგება“.

ნანა ძაგნიძე,
მსოფლიო ჩემპიონი სწრაფ ჭადრაკში

პიკი

ნ. ბ. 1911

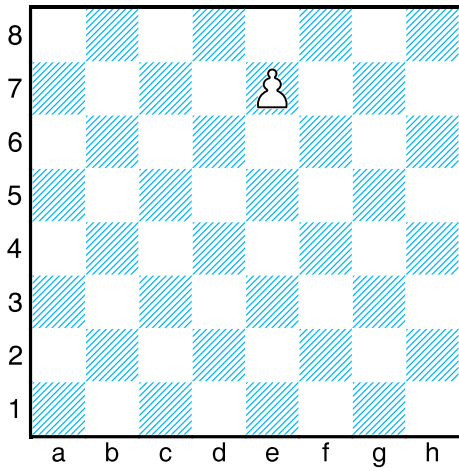
პაიკი, რომელიც მხოლოდ წინ მოძრაობს, მე-8 ხაზზე მისვლის შემთხვევაში ვალდებულია, თავისი ფერის რომელიმე ფიგურად გაცოცხლდეს, ასევე მიღებულია ტერმინები: გაყვანა, გარდაქმნა. შავების პაიკისთვის ანალოგიურია პირველი ხაზი. ყველაზე ხშირად პაიკს ლაზიერად აცოცხლებენ. პაიკის ფიგურად გაცოცხლება ორი ეტაპისგან შედგება:

1. პაიკის გადაადგილება ვერტიკალის ბოლო უჯრაზე;
2. პაიკის დაფიდან აღება და მის ნაცვლად სასურველი ფიგურის დასმა. პაიკის დაფაზე დატოვება შეუძლებელ სვლად ითვლება.

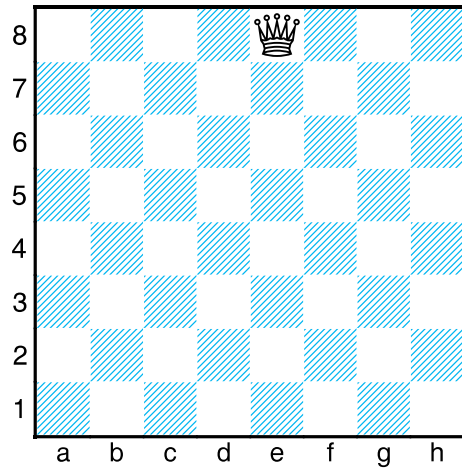

პაიკიდან დედოფლობამდე

N57

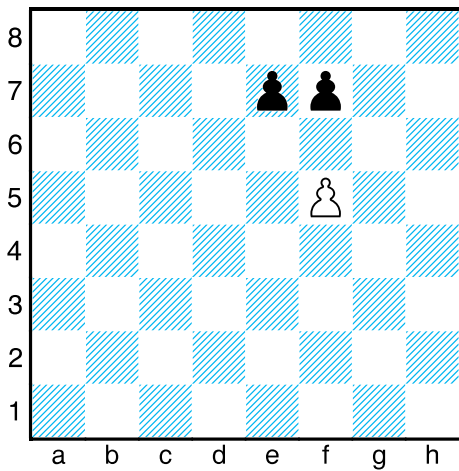

N58

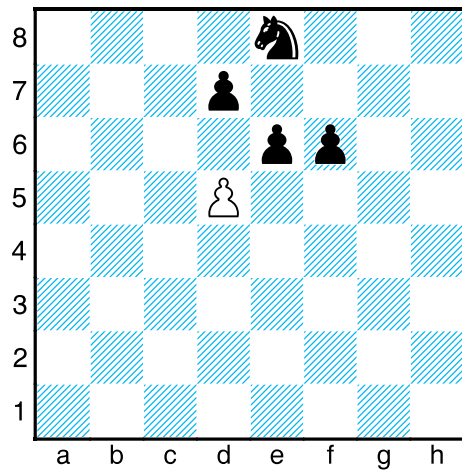

N57-N58. პაიკს გადავაადგილებთ მე-8 ხაზზე და მის ნაცვლად დაფაზე ვსვამთ ლაზიერს.

N59

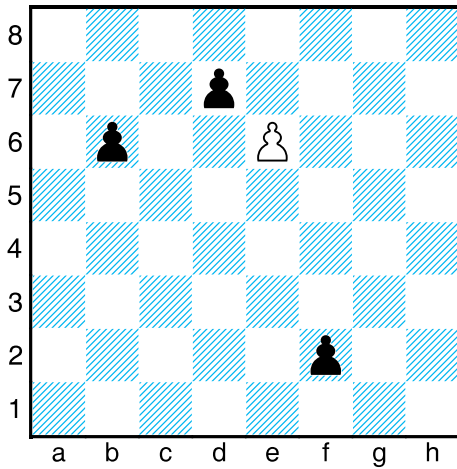

N60

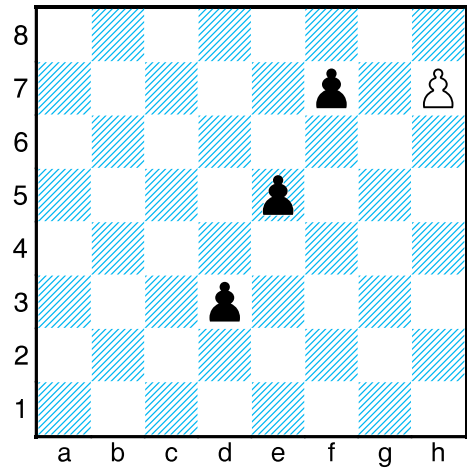

N59-N60. გააკეთე ოთხი სვლა თეთრების პაიკით და აიყვანე ყველა შავი პაიკი. თამაშობენ მხოლოდ თეთრები. სვლები აჩვენე ისრებით.

N61

N62

N61-N62. გააკეთე ოთხი სვლა თეთრების პაიკით და აიყვანე ყველა შავი პაიკი.
თამაშობენ მხოლოდ თეთრები. სვლები აჩვენენ ისრებით.

ჭადრაკი ბრძენთა თამაშია

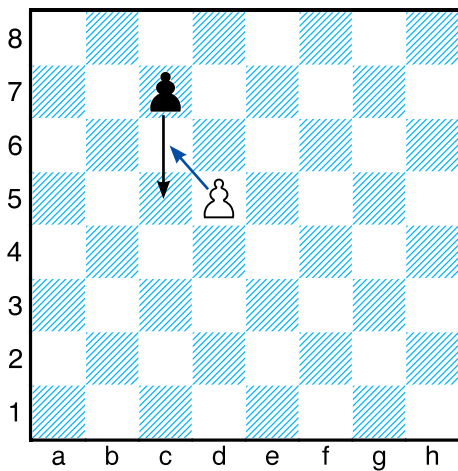
„ჭადრაკი გასართობია, მაგრამ იგი გონების მწვრთნელია. იგი ხელს უწყობს გონების განვითარებას, წინასწარ განსჭვრეტავს თუ რა შეიძლება მოჰყვეს ამა თუ იმ ფიგურის გადასმას“.

აკაკი შანიძე, აკადემიკოსი

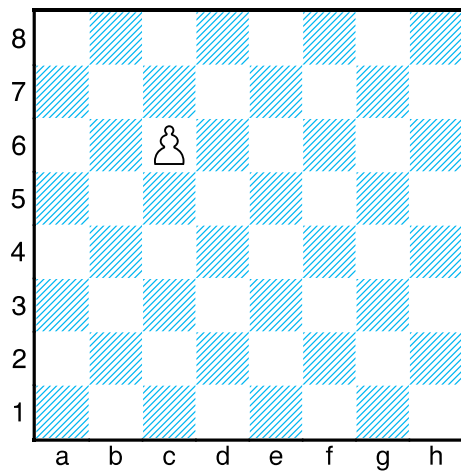
10 პაიკის აყვანა გავლაზე

პაიკს კიდევ ერთი თავისებური სვლა აქვს. დიაგრამაზე ნაჩვენებ პოზიციაში მეხუთე ჰორიზონტალზე მდგომ პაიკს შეუძლია გვერდით ვერტიკალზე მეშვიდე ჰორიზონტალზე მდგომი პაიკის გავლაზე აყვანა, თუ ის ორ უჯრაზე გადაადგილდება. პაიკის აყვანის შემდეგ თეთრი პაიკი მეექვსე ჰორიზონტალზე იკავებს უჯრას. პაიკის გავლაზე აყვანა შესაძლებელია მხოლოდ მეტოქის პაიკის ორ უჯრაზე გადაადგილების საპასუხოდ. შემდეგ ის ამ უფლებას კარგავს. შავების მხრიდან პაიკის აყვანა გავლაზე შეუძლია მხოლოდ მეოთხე ჰორიზონტალზე მდგომ პაიკს.

N63

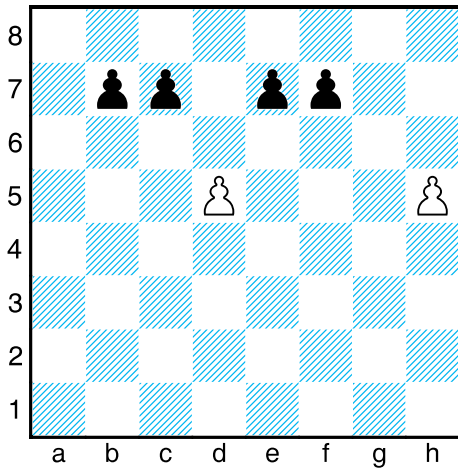
N64

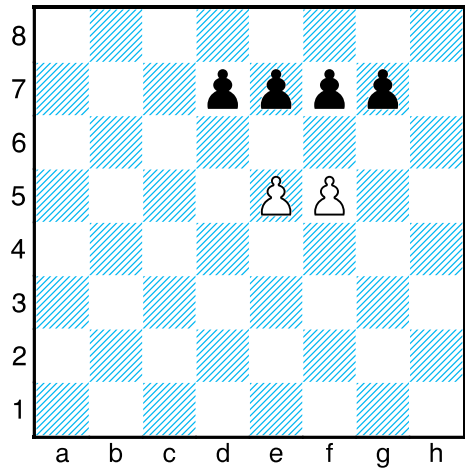
შავი პაიკის სვლა და თეთრებით გავლაზე აყვანა. N63 პოზიციაში შავებმა პაიკი ორ უჯრაზე გამოწიეს. მათ გადაკვეთეს ის უჯრა, რომელსაც თეთრების პაიკი აკონტროლებდა. თეთრების პაიკმა მეტოქე გავ-

ლაზე აიყვანა და მივიღეთ პოზიცია, რომელიც გამო-
სახულია N64 დიაგრამაზე.

N65

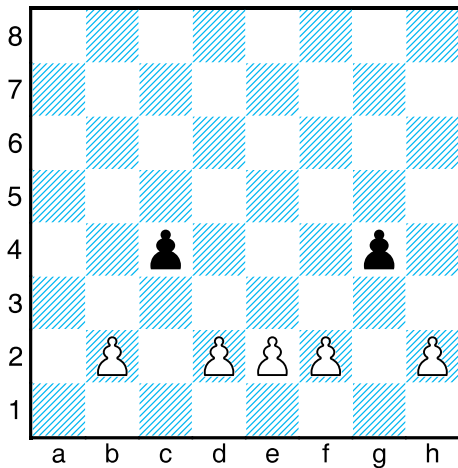

N66

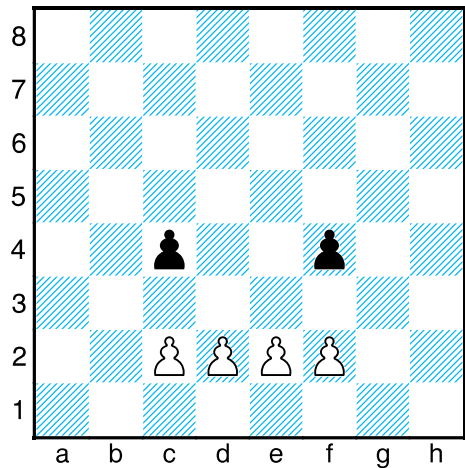

N65-N66. შემოხაზეთ ის შავი პაიკები, რომლებსაც ორ
უჯრაზე გადაადგილების შემთხვევაში გავლაზე აიყვანენ.

N67

N68

N67-N68. შემოხაზეთ ის თეთრი პაიკები, რომლებსაც ორ
უჯრაზე გადაადგილების შემთხვევაში გავლაზე აიყვანენ.

თავი მეორე

საჭადრაკო ტერმინები

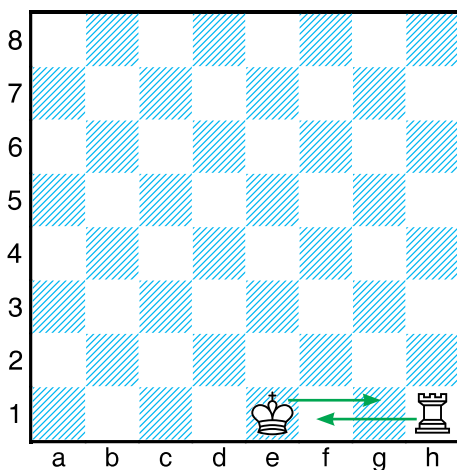
11 როქი

როქი ერთადერთი სვლაა ჭადრაკში, რომელიც ორი ფიგურით – მეფითა და ეტლით კეთდება. მეფე გადაადგილდება ორი უჯრით ეტლის მხარეს, ხოლო ეტლი მეორე მხრიდან მეფის გვერდით იკავებს ადგილს. აუცილებელი პირობაა:

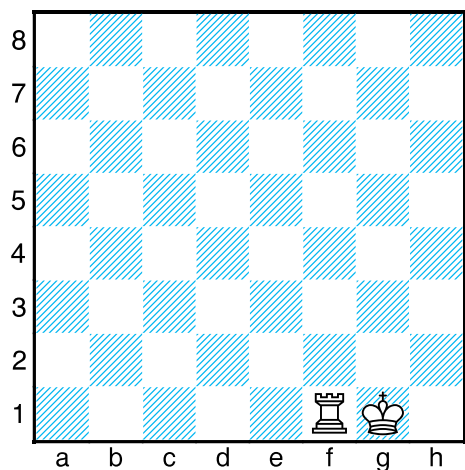
1. ორივე ფიგურა იმყოფებოდეს საწყის მდგომარეობაში და მანამდე არ ჰქონდეთ სვლა გაკეთებული;
2. როქის გაკეთების მომენტში მეფეს არ ჰქონდეს გამოცხადებული ქიში;
3. მუქარის ქვეშ არ უნდა იყოს ის უჯრა, რომელიც მან უნდა გაიაროს, ან ის უჯრა, რომელიც მან უნდა დაიკავოს.

არსებობს ორი სახის როქი: მოკლე, რომელიც კეთდება მეფის ფლანგზე და გრძელი, რომელიც კეთდება ლაზიერის ფლანგზე.

N69

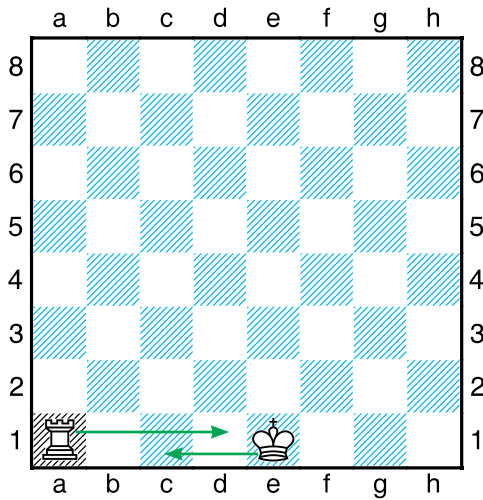

N70

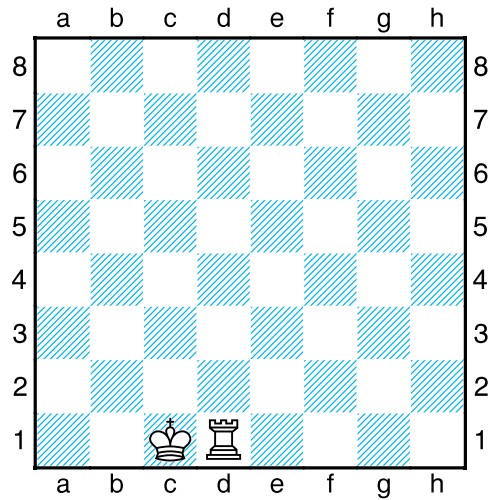

N69-N70. მოკლე როქი. პოზიცია როქის გაკეთებამდე. პოზიცია როქის გაკეთების შემდეგ.

N71

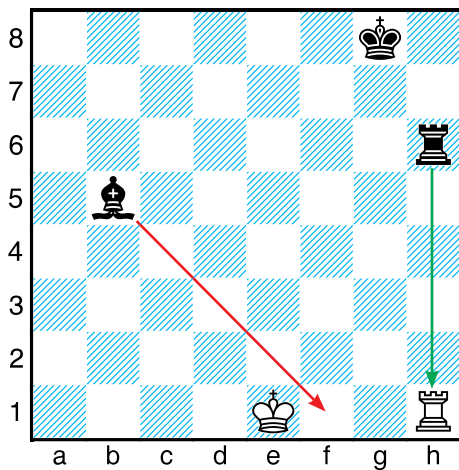

N72

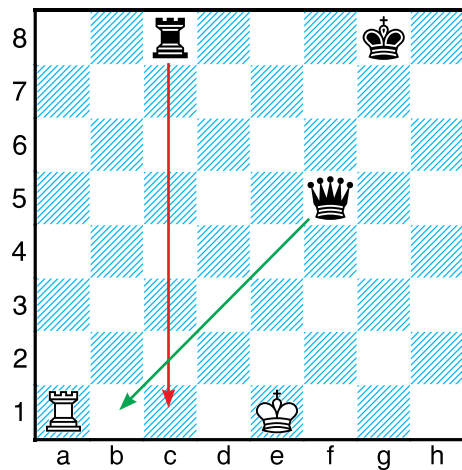

N71-N72. პოზიცია გრძელი როქის გაკეთებამდე და როქის გაკეთების შემდეგ.

N73

N74

N73. შავების კუ აკონტროლებს უჯრას, რომელიც როქის გაკეთებისას უნდა გაიაროს თეთრების მეფემ. ამის გამო თეთრებს როქის გაკეთების უფლება არ

აქვთ. შავების ეტლი, მართალია, ემუქრება თეთრების ეტლს, მაგრამ ამ გარემოებას როქთან კავშირი არ აქვს.

N74. შავების ორი ფიგურა უტევს თეთრების პოზიციას. ლაზიერი როქის გაკეთებას ხელს ვერ შეუშლის, რადგან თეთრების მეფე როქის შემდეგ არ მივა იმ უჯრამდე, რომელსაც ის უტევს; რაც შეეხება შავების ეტლს, მას პირდაპირ მიზანში აქვს ამოღებულ უჯრა, რომელიც უნდა დაეკავებინა თეთრების მეფეს, როქის გაკეთების უფლება რომ ჰქონდეს.

ჭადრაკი ბრძენთა თამაშია

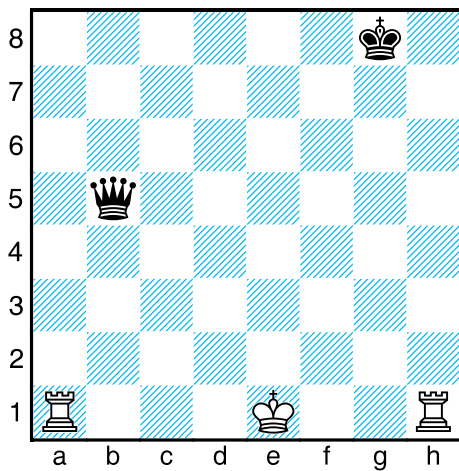
„ჭადრაკმა შექმნა ჩემი პიროვნება“.

***

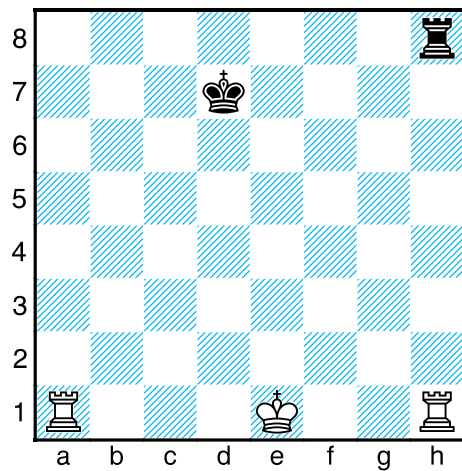
„ჩემი მთავარი მონაგარი ხალხის სიყვარულია და ამით ბედნიერი ადამიანი ვარ. ამ სიყვარულს ვერასოდეს გადავიხდი“.

ნონა გაფრინდაშვილი,
მსოფლიოს ხუთგზის ჩემპიონი

N75

N75

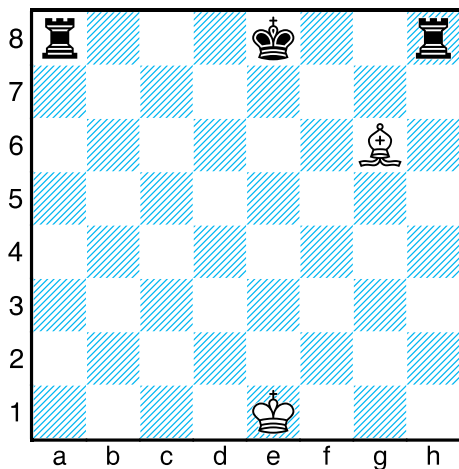

N75-N76. რომელი როქის გაკეთება შეუძლიათ თეთრებს? შემოხაზეთ სწორი პასუხი.

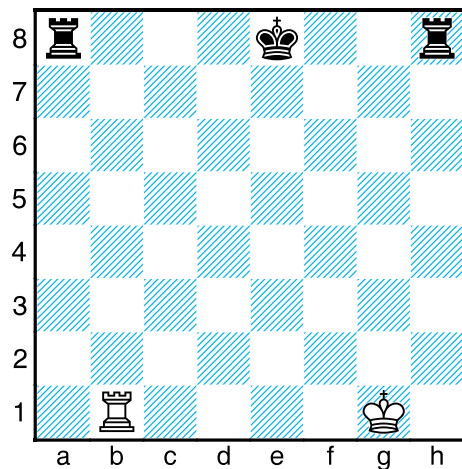
- 1) გრძელი როქის
- 2) მოკლე როქის
- 3) ორივესი

- 1) გრძელი როქის
- 2) მოკლე როქის
- 3) ორივესი

N77

N78

N77-N78. რომელი როქის გაკეთება შეუძლიათ შავებს? შემოხაზეთ სწორი პასუხი.

- 1) გრძელი როქის
- 2) მოკლე როქის
- 3) არცერთის

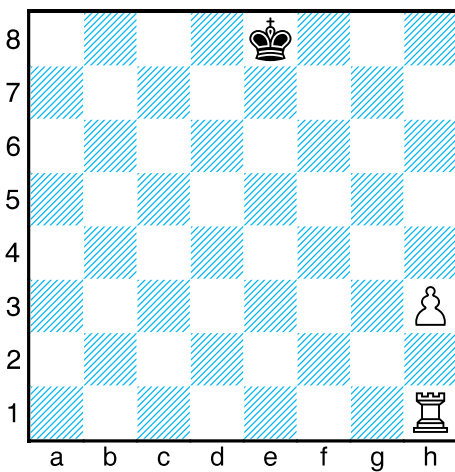
- 1) გრძელი როქის
- 2) ორივესი
- 3) არცერთის

რომელიმე ფიგურით ან პაიკით მეტოქის მეფის მუქარას ქიში ეწოდება. ჭადრაკში მეფის აყვანა დაუშვებელია, ამიტომ აუცილებელია ქიშისგან დაცვა. არსებობს დაცვის სამი საშუალება:

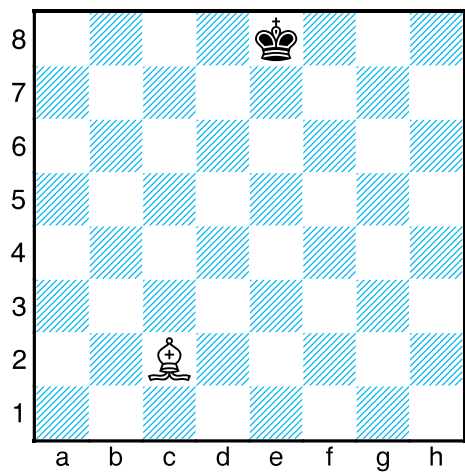
- 1) იმ ფიგურის აყვანა, რომელიც ქიშს აცხადებს;
- 2) მეფის გადაადგილება უსაფრთხო უჯრაზე;
- 3) რომელიმე ფიგურით ან პაიკით ქიშის გამომცხადებელი ფიგურის გზის გადაკეტვა.

დაცვის მესამე საშუალება გამორიცხულია იმ შემთხვევაში, როდესაც ქიშს მხედარი ან პაიკი აცხადებს.

N79

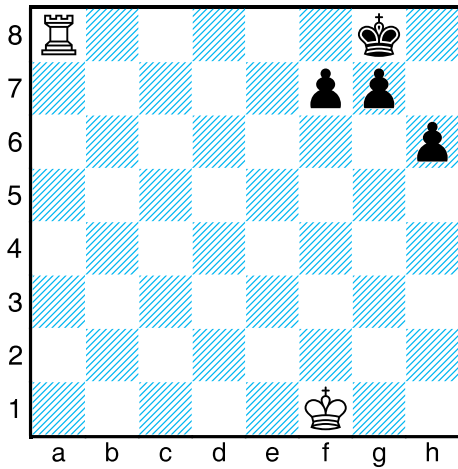

N80

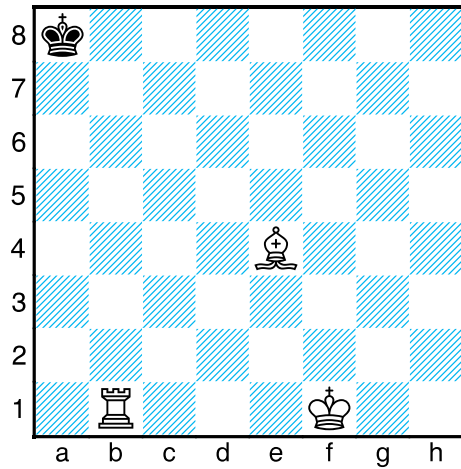

N79-N80. შემოხაზეთ ის უჯრები, რომლებიდანაც თეთრ ფიგურებს შეუძლიათ ქიშის გამოცხადება.

N81

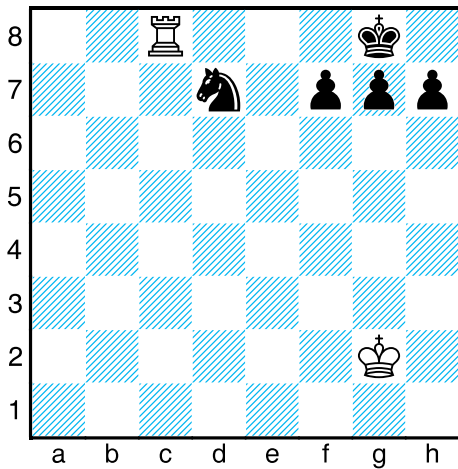

N82

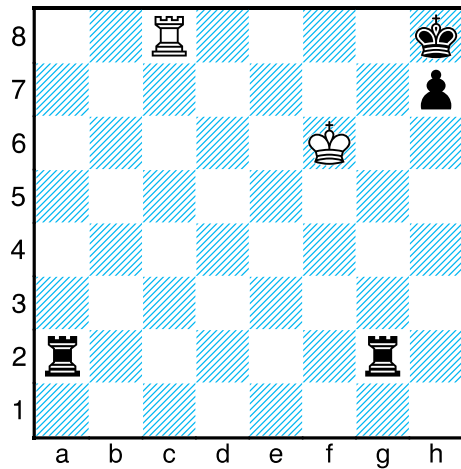

N81-N82. შემოხაზეთ ის უჯრები, რომლებიც შავი მეფისთვის უსაფრთხოა.

N83

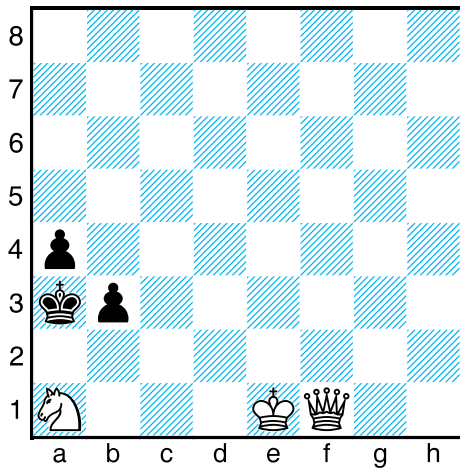

N84

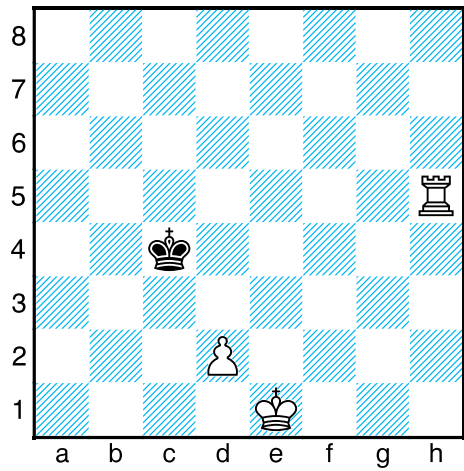

N83-N84. შემოხაზეთ ის შავი ფიგურები, რომლებსაც შეუძლიათ ქიშის გადაკეტვა.

N85

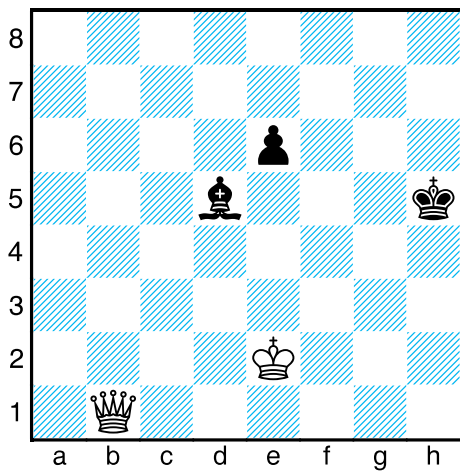

N86

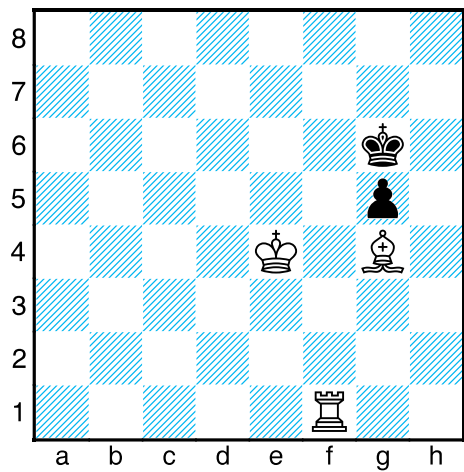

N85-N86. ისრით აჩვენეთ უსაფრთხო სვლა ქიშით.

N87

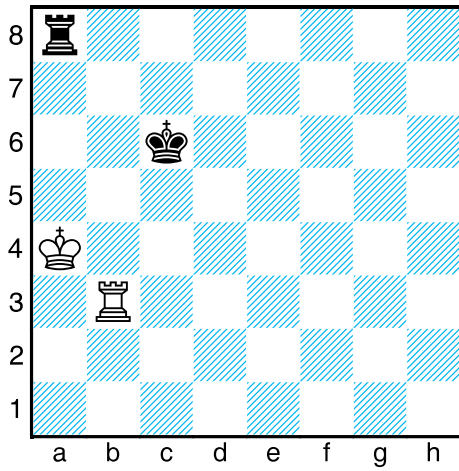

N88

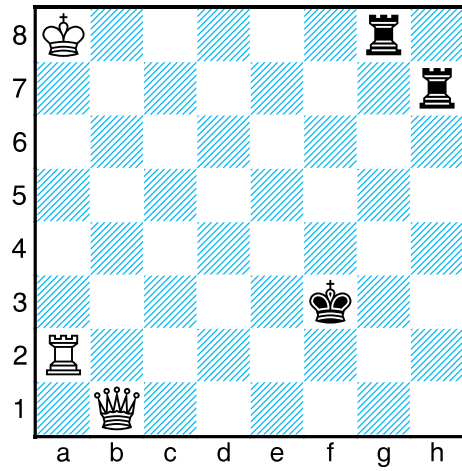

N87-N88. ისრით აჩვენეთ უსაფრთხო სვლა ქიშით.

N89

N90

N89-N890. დაიცავი თეთრი მეფე ქიშისგან. სვლა აჩვენე ისრით.

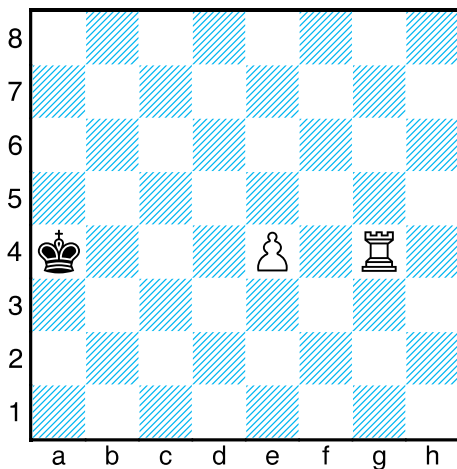
13 გახსნილი და ორმაგი ქიში

გახსნილი ქიშია იმ შემთხვევაში, როდესაც რომელიმე მხარის ერთი ფიგურა ან პაიკი აკეთებს სვლას, ხოლო ქიშს აცხადებს მის უკან მდგომი. გახსნილი ქიშის გამოცხადება შეუძლია ლაზიერს, ეტლსა და კუს.

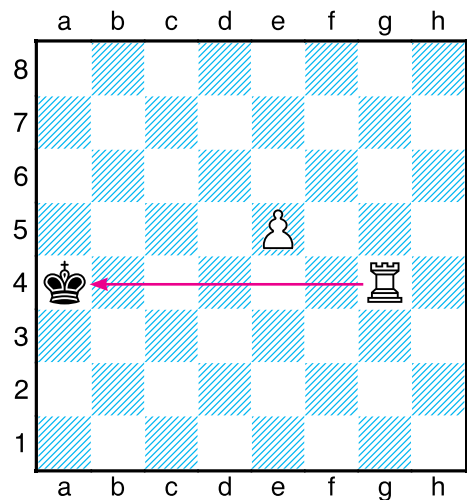
ორმაგი ქიში გახსნილის ნაირსახეობაა. ქიშს აცხადებს ერთდროულად ორი ფიგურა: სვლის გამკეთებელი ფიგურა და მის უკან მდგომი.

ორმაგი ქიშის შემთხვევაში მეტოქის მეფეს თავის დაცვის სამი საშუალებიდან მხოლოდ ერთი აქვს – უსაფრთხო უჯრაზე გადაადგილება.

N91

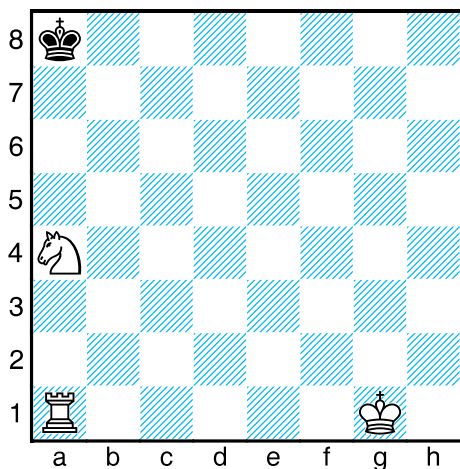

N92

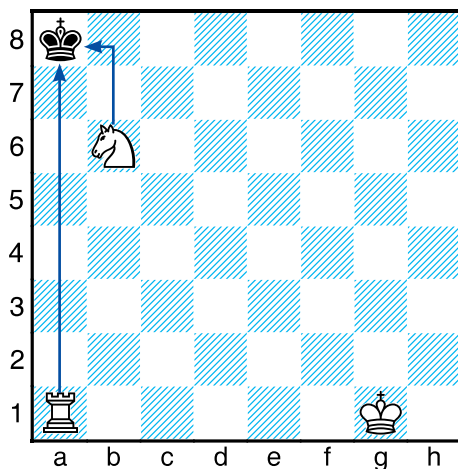

N91-N92. პოზიცია გახსნილი ქიშის გამოცხადებამდე და გამოცხადების შემდეგ.

N93

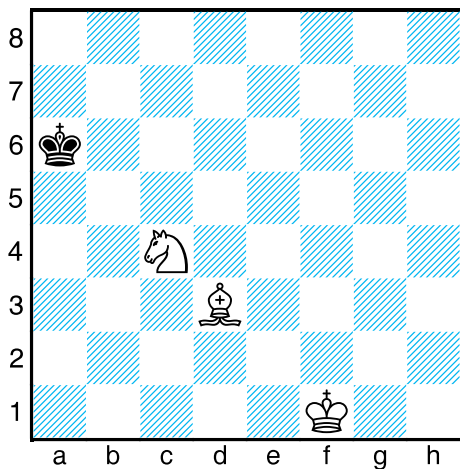

N94

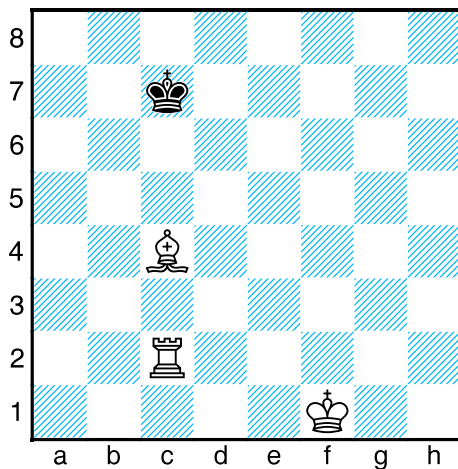

N93-N94. პოზიცია ორმაგი ქიშის გამოცხადებამდე და გამოცხადების შემდეგ. თეთრების მხედარი დგას თეთრების ეტლსა და შავების მეფეს შორის. მისი გადაადგილების შემდეგ ეტლი მეფეს ქიშს უცხადებს.

N95

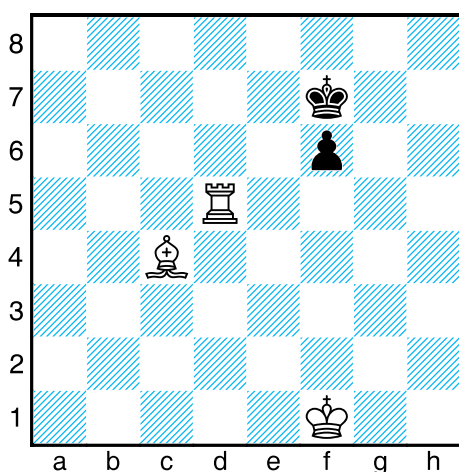
N96

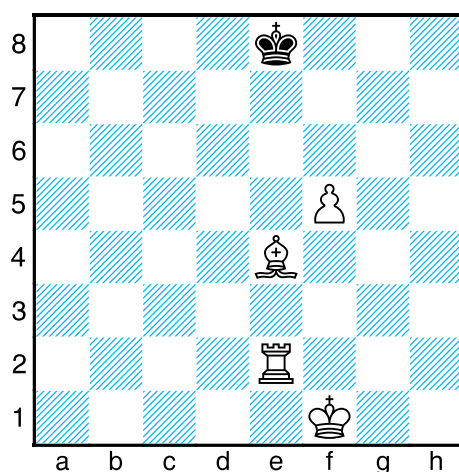
N95-N96. შემოხაზე ფიგურა, რომლის სვლის შემდეგ ცხადდება გახსნილი ქიში.

N97

N98

N97-N98. შემოხაზე ფიგურა, რომლის სვლის შემდეგ ცხადდება ორმაგი ქიში და ისრით აჩვენე სვლა.

ჭადრაკი ბრძენთა თამაშია

„მეცნიერებასა და ჭადრაკს შეხების საერთო ნერტილი გააჩნია.

ჭადრაკი ფიზიკურისა და გონებრივის შერწყმაა.

მე სწორედ გონებრივი მხარე მხიბლავს და ამიტომაც დიდად ვაფასებ გონების გამარჯვებას, გონების ზეიმს. ჭადრაკს ხომ მრავალმხრივ განვითარებული ადამიანები თამაშობენ“.

ევგენი ხარაძე, აკადემიკოსი

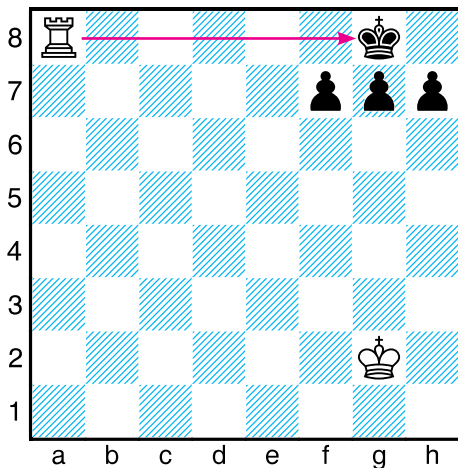
14 შამათი

შამათი ისეთი სახის ქიშია, რომლისგანაც დაცვა არ არსებობს, ესე იგი, შეუძლებელია:

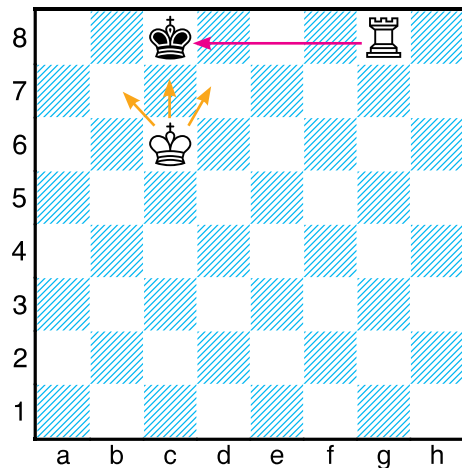
- 1) იმ ფიგურის აყვანა, რომელიც ქიშს აცხადებს;
- 2) არცერთ ფიგურას არ შეუძლია ჩადგეს მეფესა და ქიშის გამომცხადებელ ფიგურას შორის;
- 3) მეფეს არ შეუძლია უსაფრთხო უჯრაზე გადაადგილება.

შამათის გამოცხადების შემდეგ თამაში მთავრდება.

N99

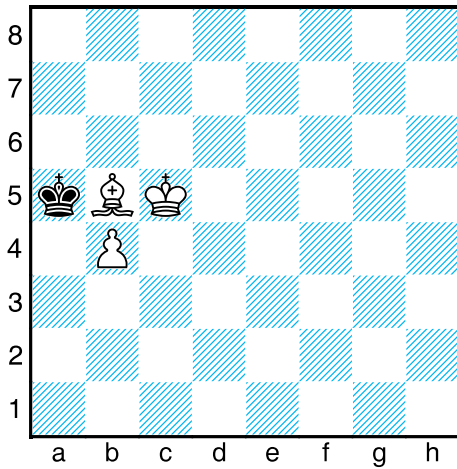

N100

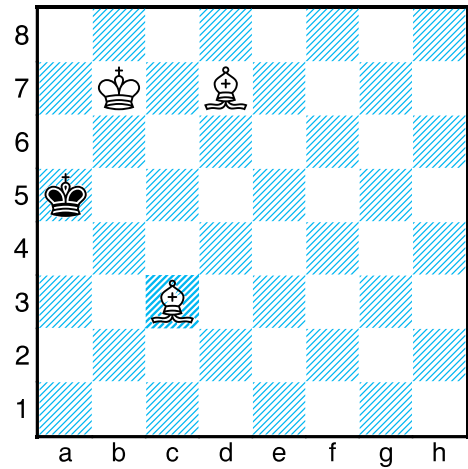

ორივე დიაგრამაზე ნაჩვენებია შამათის პოზიცია. ორივე შემთხვევაში ქიშს აცხადებს თეთრი ეტლი. მეფეს წინ გადაადგილება არ შეუძლია. პირველ პოზიციაში მას ხელს უშლის საკუთარი პაიკები, მეორე პოზიციაში კი – თეთრი მეფე.

N101

N102

N101-N102. შემოხაზეთ ის პაიკი ან ფიგურა, რომელიც შამათს აცხადებს.

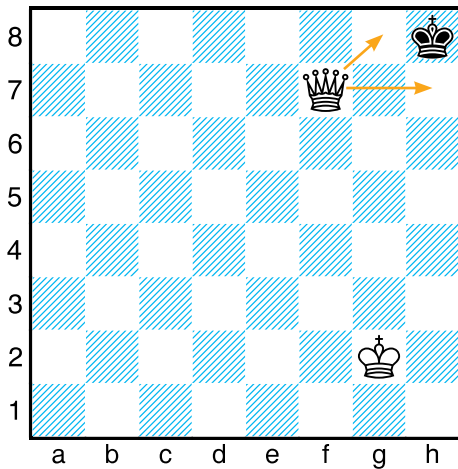
ჭადრაკი ბრძენთა თამაშია

„ჭადრაკი იდეალური დისციპლინაა ბავშვებისთვის“.

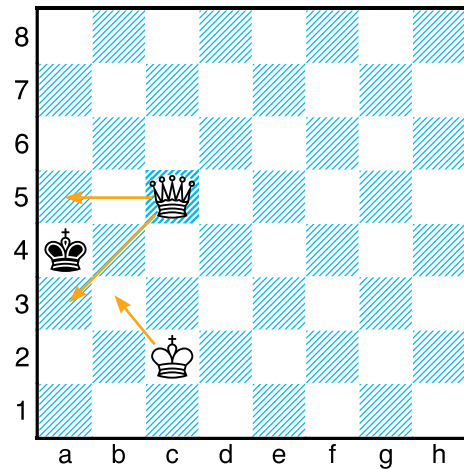
ნანა იოსელიანი, მსოფლიოს
ორგზის ვიცეჩემპიონი

პატი ეწოდება დაფაზე შექმნილ ისეთ პოზიციას, რომელშიც ერთ-ერთ მხარეს არ შეუძლია სვლის გაკეთება და, ამავე დროს, მათ მეფეს ქიში არ აქვს გამოცხადებული. პატის დროს თამაში ყაიმით დამთავრებულიად ითვლება.

N103

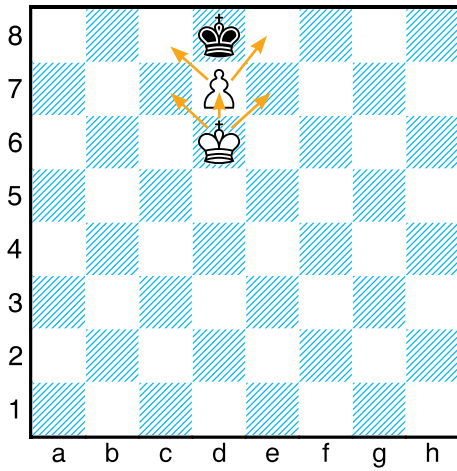
N104

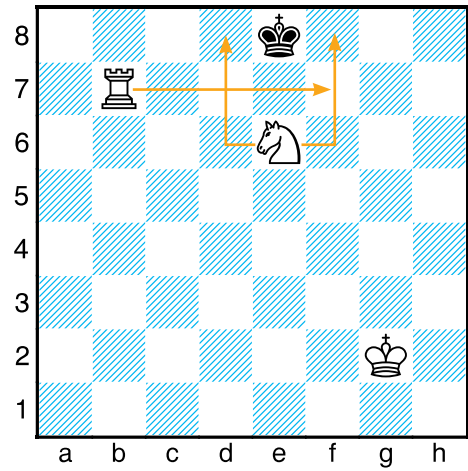
N103. პატი. შავებს სვლა არ აქვთ. თეთრების ლაზიერი მეფის მეზობლად სამივე უჯრას ემუქრება. არც შამათია, რადგან მეფეს ქიში არ აქვს გამოცხადებული.

N104. შავების მეფის მეზობლად ხუთი უჯრაა, მაგრამ მათ თეთრებით მეფე და ლაზიერი უტევენ.

N105

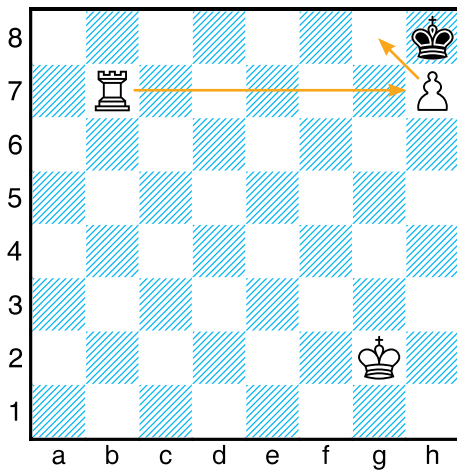

N106

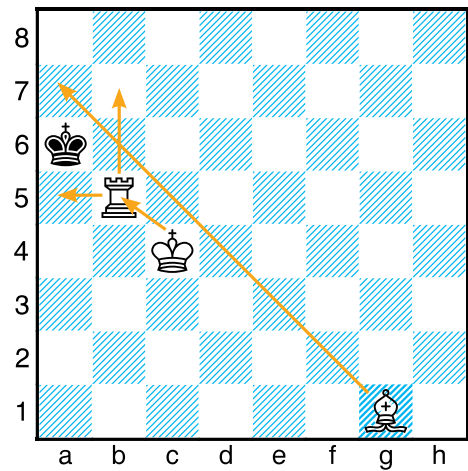

N105-N106. პატი. შავებს სვლა არ აქვთ და არც მათ მეფეს ემუქრებიან ქიშით.

N107

N108

N107-N108. პატი. შავებს სვლა არ აქვთ და არც მათ მეფეს ემუქრებიან ქიშით.

16 თაბაშის მიზანი და ძირითადი წესები

ჭადრაკში სვლები თეთრებისა და შავების მონაცვლეობით კეთდება.

ჭადრაკის პარტია სამი შედეგიდან განისაზღვრება:

1) თეთრების მოგება.

პარტიას თეთრები მოიგებენ, თუ დააშამათებენ შავების მეფეს ან შავები თავს დამარცხებულად გამოაცხადებენ.

2) შავების მოგება.

პარტიას შავები მოიგებენ, თუ დააშამათებენ თეთრების მეფეს ან თეთრები თავს დამარცხებულად გამოაცხადებენ.

3) ყაიმი.

პარტია ყაიმით დამთავრებულად ითვლება, როდესაც:

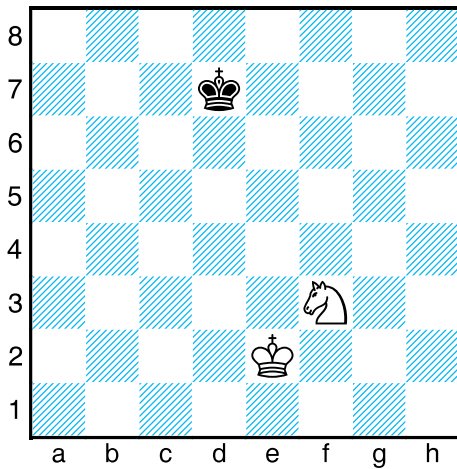
ა) პოზიციიდან გამომდინარე, მეტოქეები თანხმდებიან ყაიმზე;

ბ) დაფაზე დარჩა ისეთი ფიგურები, რომლებითაც შამათის გამოცხადება შეუძლებელია;

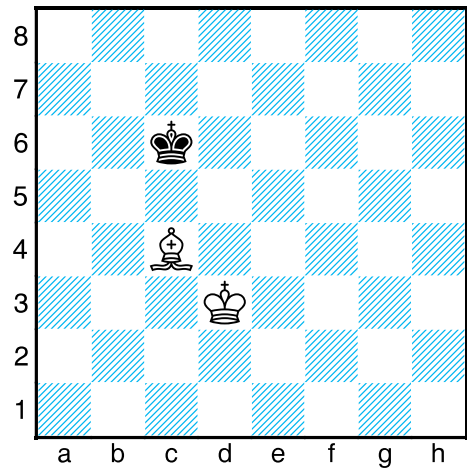
გ) დაფაზე შეიქმნა პატის პოზიცია;

დ) ერთი და იგივე პოზიციის სამჯერ გამეორება.

N109

N110

N109 და N110 დიაგრამებზე გამოსახულ პოზიციებში ყალიბი ფიქსირდება, რადგან მეფესა და მხედარს, ისევე, როგორც მეფესა და კუს სხვა ფიგურის ან პაიკის დახმარების გარეშე შამათის გამოცხადება არ შეუძლია.

ჭადრაკი ბრძენთა თამაშია

„როგორც ცხოვრებაში, ჭადრაკშიც გამარჯვება მოაქვს ბრძოლას. სწორედ ბრძოლის შესაძლებლობა აძლევს ჭადრაკს კაცის გულის მონადირების საშუალებას“.

გიორგი ახვლედიანი, აკადემიკოსი

17 ფიგურათა პირობითი ღირებულება

ჭადრაკის ფიგურების ძალას მათი მოძრაუნარიანობა განსაზღვრავს. ყველაზე მეტ უჯრაზე გადაადგილება ლაზიერს შეუძლია, ყველაზე სუსტი კი პაიკია. ამიტომ ღირებულების ერთეულად პაიკია მიჩნეული. პირობითად ითვლება, რომ მხედარი სამი პაიკის ტოლფასია, ასევე სამი პაიკის ძალა აქვს კუს. ეტლი, პირობითად, ხუთ პაიკად არის შეფასებული, ლაზიერი კი – ცხრა პაიკად.

 =   (3 პაიკი)

 =   (3 პაიკი)

 =   (5 პაიკი)

 =   (9 პაიკი)

მეფის განსაკუთრებული თვისებებიდან გამომდინარე, მისი ფასი განუსაზღვრელია.

კუსა და მხედარს მსუბუქი ფიგურები ეწოდება, ხოლო ლაზიერსა და ეტლს – მძიმე ფიგურები. ფიგურების ღირებულება პირობითია, რადგან კონკრეტულ პოზიციაში პაიკი შეიძლება ლაზიერზე ძლიერიც იყოს.

ჩამოთვლილ ფიგურებში შემოხაზე ყველაზე ძლიერი.

1. მხედარი
2. ეტლი
3. კუ

ჩამოთვლილ ფიგურებში შემოხაზე ყველაზე სუსტი.

1. ლაზიერი
2. ეტლი
3. კუ

ჩამოთვლილ წყვილებში შემოხაზე ორი თანაბარი ძალის ფიგურა.

1. მხედარი – ეტლი
2. ეტლი – ლაზიერი
3. კუ – მხედარი

შემოხაზე რამდენი პაიკია ეტლის პირობითი ღირებულება.

1. ექვსი პაიკი
2. შვიდი პაიკი
3. ხუთი პაიკი

თავი მესამე

შამათები

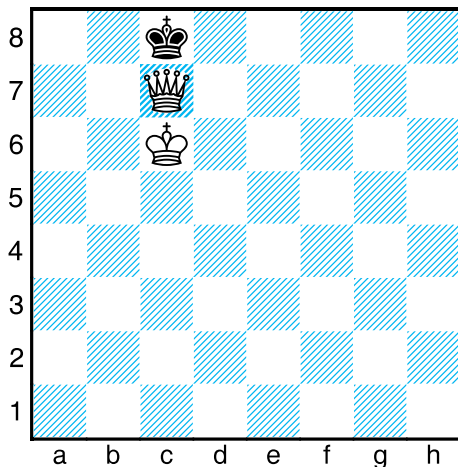

18 შამათი ლაზიერით

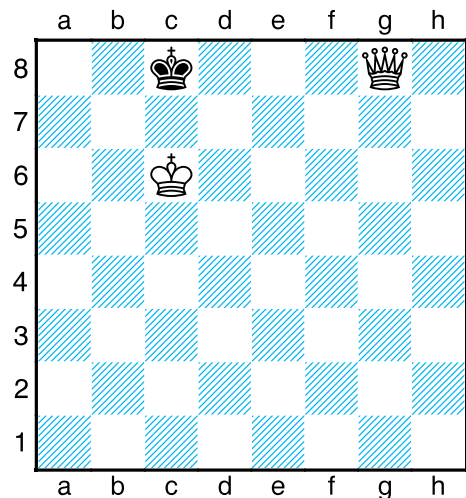
ლაზიერით მეტოქის მეფის დაშამათება შესაძლებელია დაფის კუთხეში საკუთარი მეფის დახმარებით. პირველ კლასში ჩვენ მხოლოდ ლაზიერით ერთ სვლაში გამოცხადების შესაძლებლობას ვსწავლობთ.

ლაზიერით შამათის სანიმუშო პოზიციები

N111

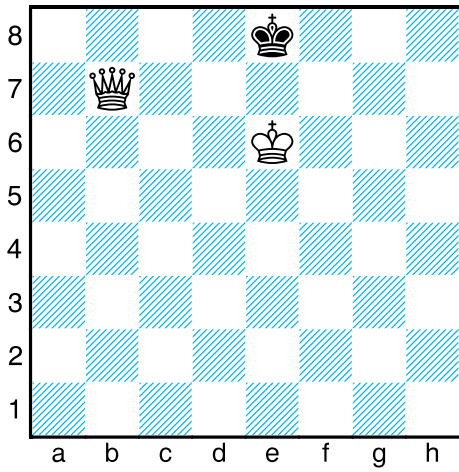
N112

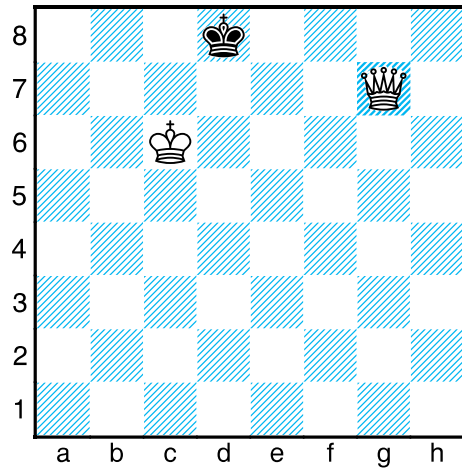
N111. თეთრების ლაზიერი შავების მეფის წინ დადგა, ქიში გამოუცხადა და ყველა მეზობელ უჯრაზე გადაადგილების საშუალება წაართვა. შავების მეფეს ლაზიერის აყვანა არ შეუძლია, რადგან მას თეთრების მეფე იცავს.

N112. ამ პოზიციაში ლაზიერი მერვე ჰორიზონტალიდან ემუქრება შავების მეფეს. ლაზიერს აქტიურად ეხმარება თეთრების მეფე, რომელიც, თავის მხრივ, ართმევს შავების მეფეს უჯრებს.

N113

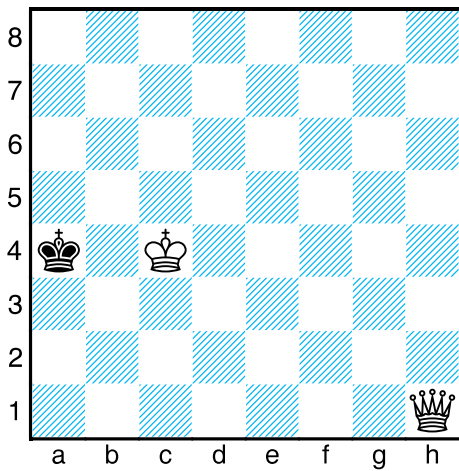

N114

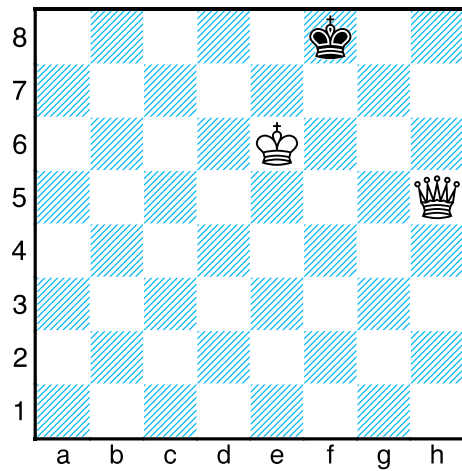

N113-N114. შემოხაზეთ ის უჯრები, რომლებითაც ლაზიერი აცხადებს შამათს.

N115

N116

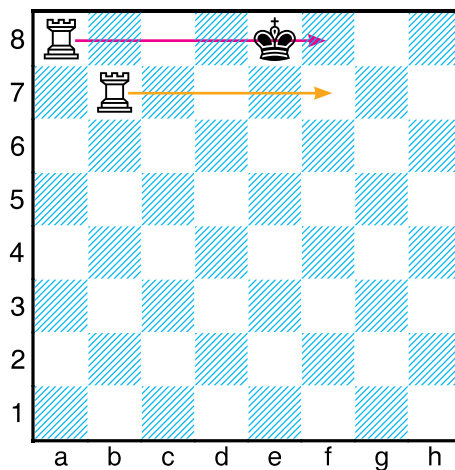

N115-N116. შემოხაზეთ ის უჯრები, რომლებითაც ლაზიერი აცხადებს შამათს.

19 შამათი ორი ეტლით

ორი ეტლით მეტოქის მეფის დაშამათება შესაძლებელია დაფის კიდევებზე საკუთარი მეფის დახმარების გარეშე. შამათი ცხადდება ორი ეტლის შეთანხმებული მოქმედების შედეგად. ერთი ეტლი მეფეს ქიშს უცხადებს, ხოლო მეორე – დარჩენილ უჯრებზე გადაადგილების საშუალებას არ აძლევს.

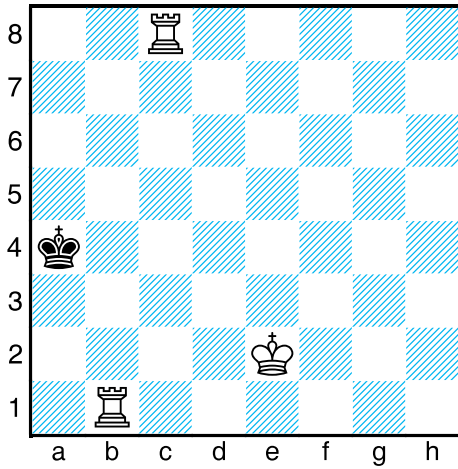
N117

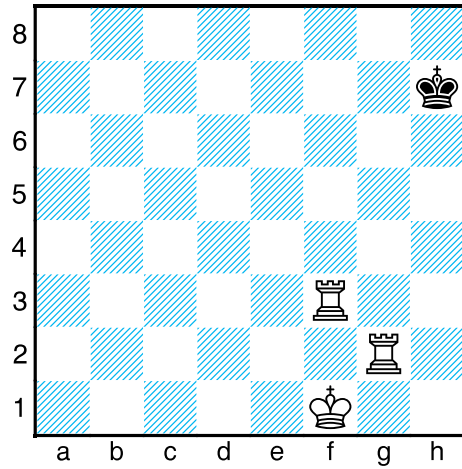
ორი ეტლით შამათის ნიმუში

N117. შავების მეფეს მერვე ჰორიზონტალზე თეთრების ეტლი ემუქრება, მეშვიდე ჰორიზონტალზე გადაადგილების საშუალებას მას თეთრების მეორე ეტლი არ აძლევს.

N118

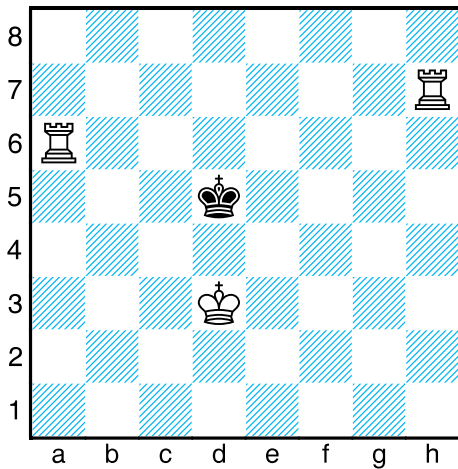

N119

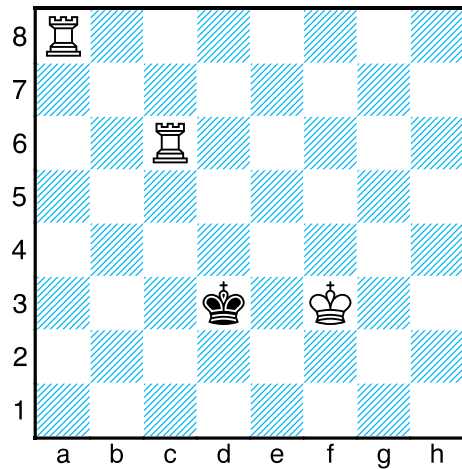

N118-N119. შემოხაზე ის უჯრა, რომლიდანაც ეტლი გა-
მოაცხადებს შამათს.

N120

N121

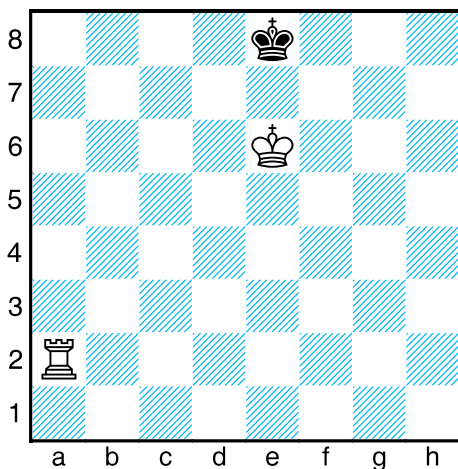

N120-N121. შემოხაზე ის უჯრა, რომლიდანაც ეტლი გა-
მოაცხადებს შამათს.

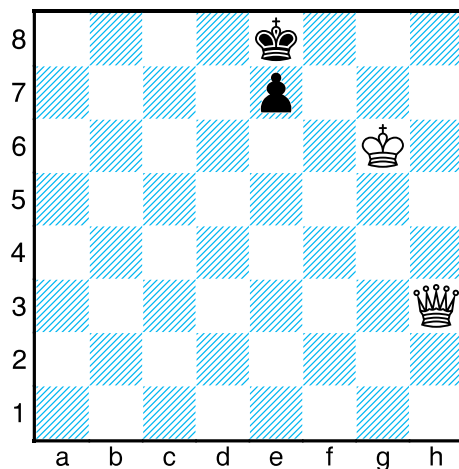
20 შამათი ერთ სვლაში

ეს თემა მთლიანად პრაქტიკულ სავარჯიშოებს მოიცავს და ადრე ნასწავლი თეორიული მასალის უკეთ ათვისებისთვის არის განკუთვნილი.

N122

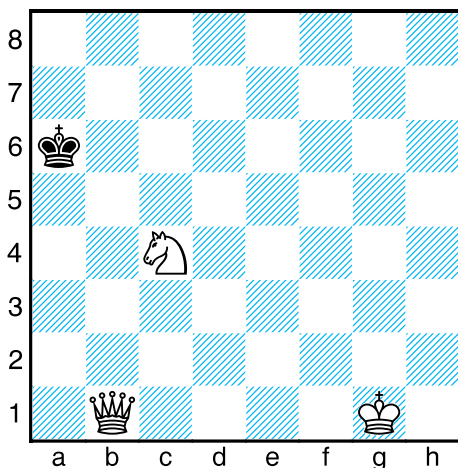

N123

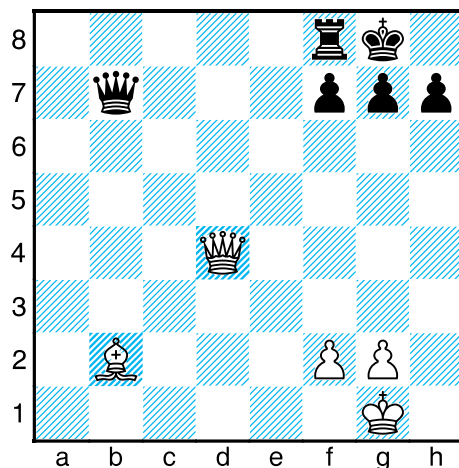

N122-N123. ისრით აჩვენეთ სვლა, რომლითაც ცხადდება შამათი ერთ სვლაში.

N124

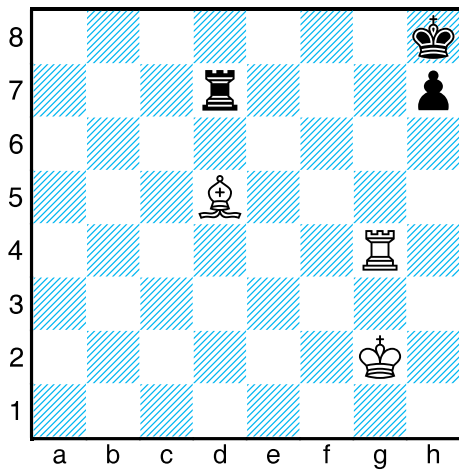

N125

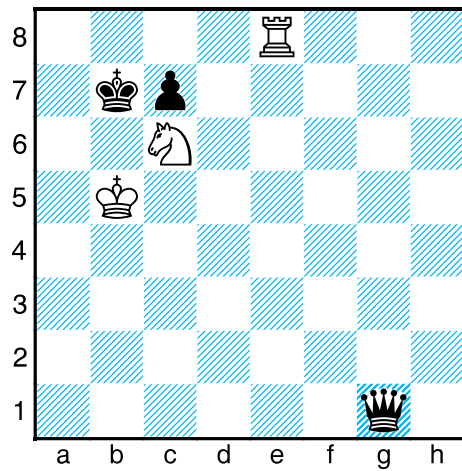

N124-N125. ისრით აჩვენეთ სვლა, რომლითაც ცხადდება შამათი ერთ სვლაში.

N126

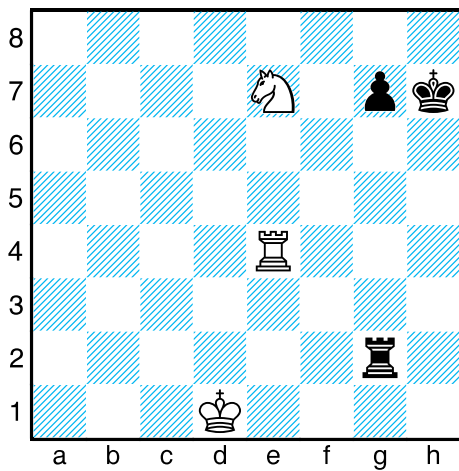

N127

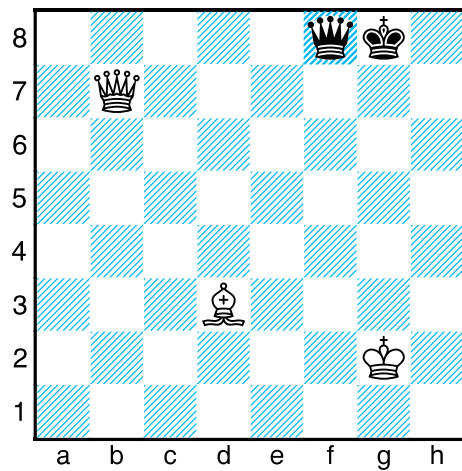

N126-N127. ისრით აჩვენეთ სვლა, რომლითაც ცხადდება შამათი ერთ სვლაში.

N128

N129

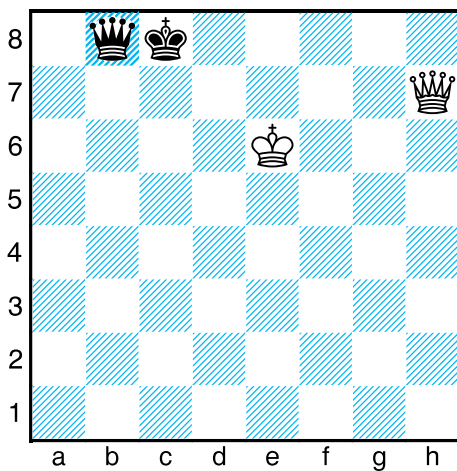
N128-N129. ისრით აჩვენეთ სვლა, რომლითაც ცხადდება შამათი ერთ სვლაში.

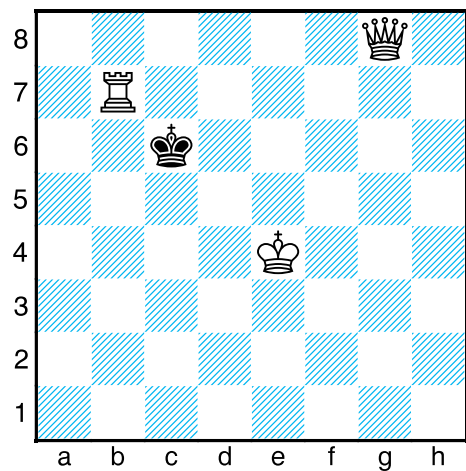
21 შამათი ერთ სვლაში

ეს თემა მთლიანად პრაქტიკულ სავარჯიშოებს მოიცავს და ადრე ნასწავლი თეორიული მასალის უკეთ ათვისებისთვის არის განკუთვნილი.

N130

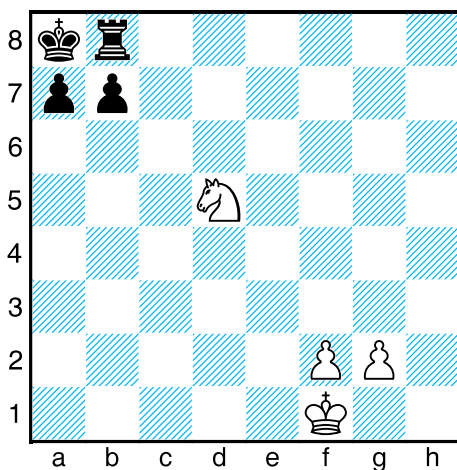

N131

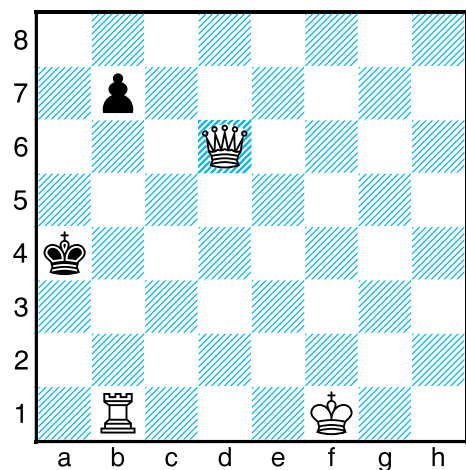

N130-N131. შამათი ერთ სვლაში. სვლა აჩვენეთ ისრით.

N132

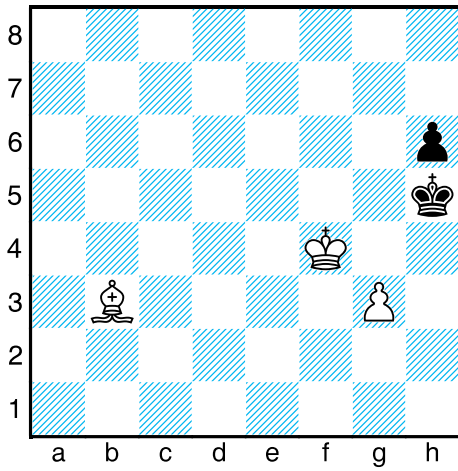

N133

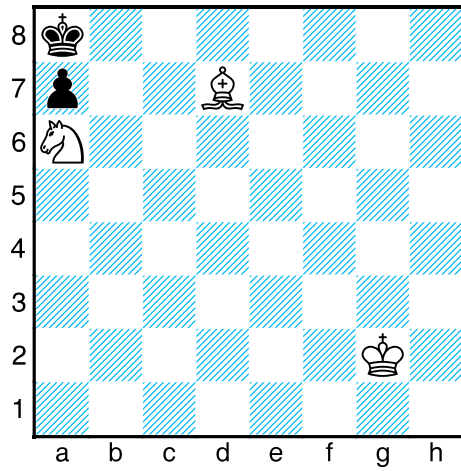

N132-N133. შამათი ერთ სვლაში. სვლა აჩვენეთ ისრით.

N134

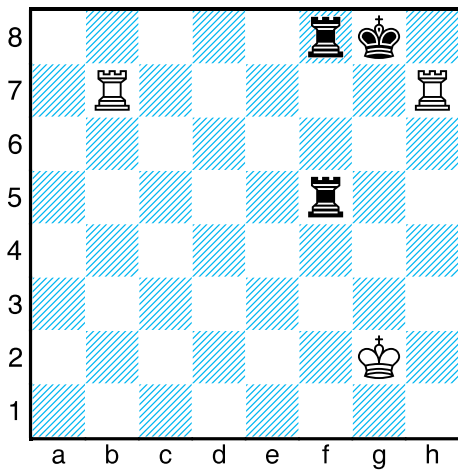

N135

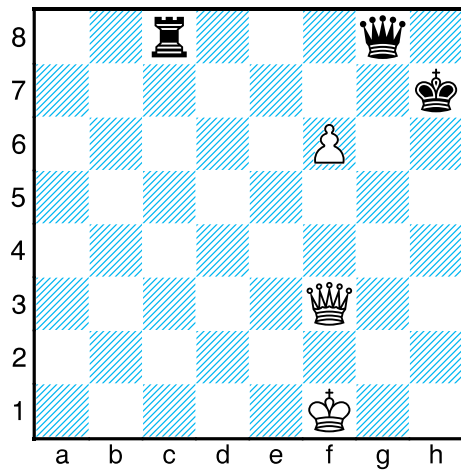

N134-N135. შამათი ერთ სვლაში. სვლა აჩვენეთ ისრით.

N136

N137

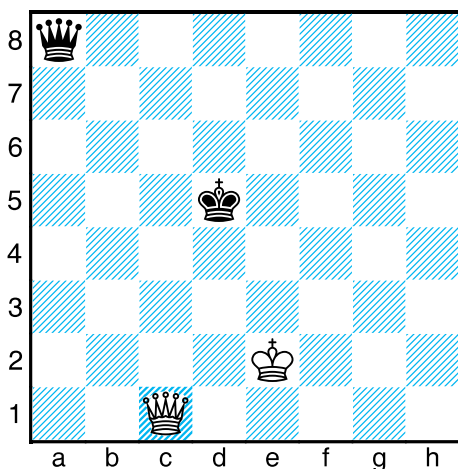

N136-N137. შამათი ერთ სვლაში. სვლა აჩვენეთ ისრით.

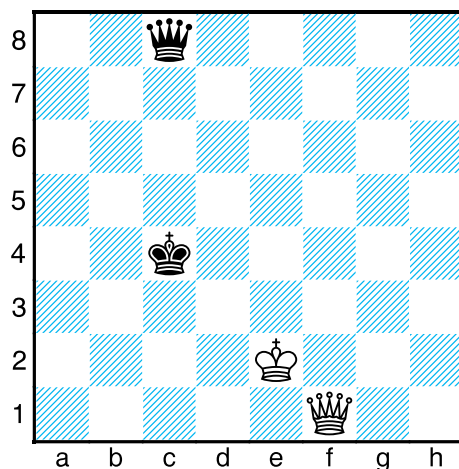
22 ფიგურის მოგება

თამაშის დროს მნიშვნელოვანია მეტოქის ფიგურის ან პაიკის მოგება. მატერიალური უპირატესობა, როგორც წესი, გამარჯვების წინა პირობაა.

N138

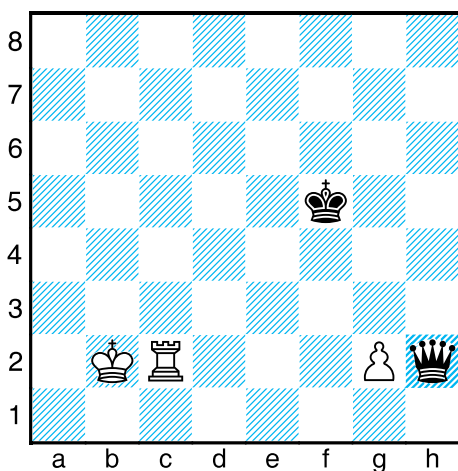

N139

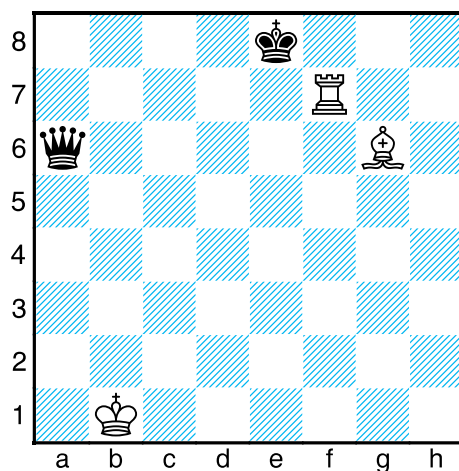

N138-N139. ისრით აჩვენეთ სვლა, რომელიც მოიგებს ლაზიერს.

N140

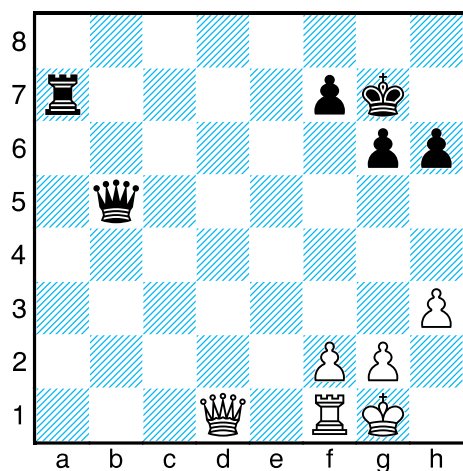

N141

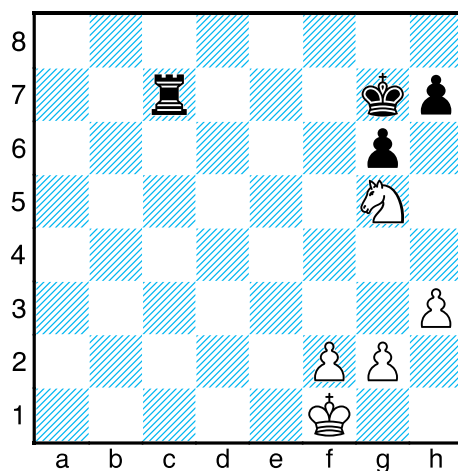

N140-N141. გახსნილი ქიშით მოიგეთ ლაზიერი. სვლა აჩვენეთ ისრით.

N142

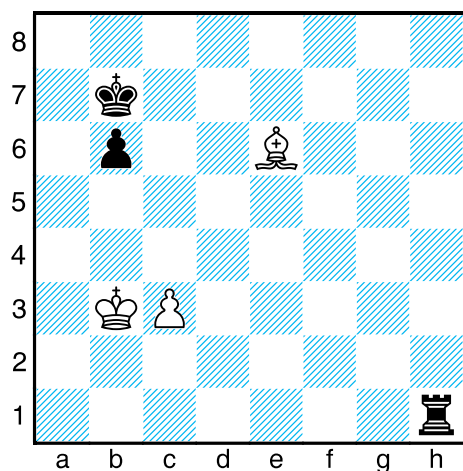

N143

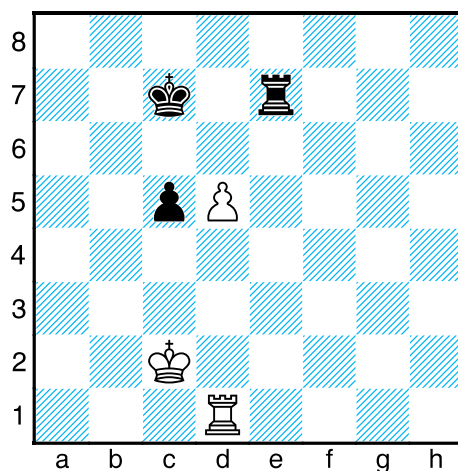

N142-N143. ისრით აჩვენეთ სვლა, რომლითაც თეთრები იგებენ ეტლს.

N144

N145

N144-N145. ისრით აჩვენეთ სვლა, რომლითაც თეთრები იგებენ ეტლს.

23 საჭადრაკო ნოტაცია

საჭადრაკო ნოტაცია არის პარტიის მსვლელობის, ფიგურათა დაფაზე განლაგებისა და ჩანერის განსაკუთრებული სისტემა. ჭადრაკის დაფაზე 64 უჯრაა. ყველა მათგანს აქვს სახელი, რომელიც განისაზღვრება ვერტიკალის ასოთი და ჰორიზონტალის ციფრით.

ჭადრაკის დაფაზე ვერტიკალები აღინიშნება ლათინური ასოებით:

a(ა), b(ბე), c(ცე), d(დე), e(ე), f(ეფ), g(ჟე), h(ჰაშ).

ჰორიზონტალები დანომრილია ციფრებით:

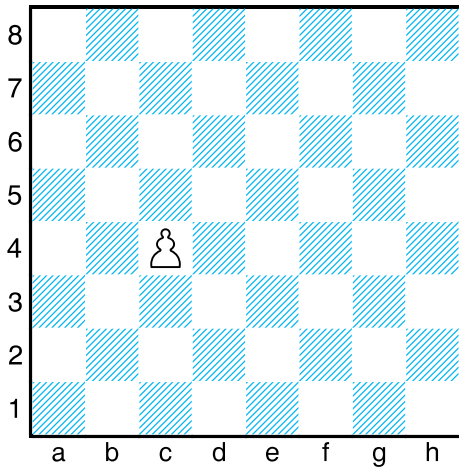
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

N146

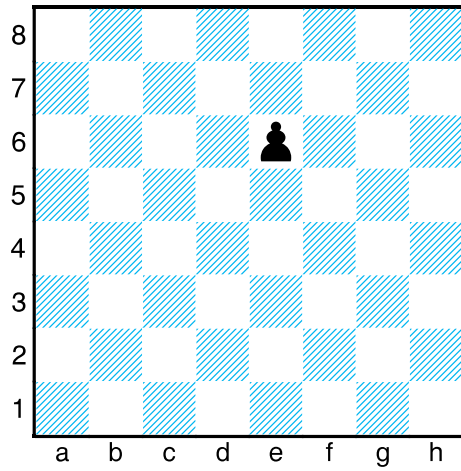
8	a8	b8	c8	d8	e8	f8	g8	h8
7	a7	b7	c7	d7	e7	f7	g7	h7
6	a6	b6	c6	d6	e6	f6	g6	h6
5	a5	b5	c5	d5	e5	f5	g5	h5
4	a4	b4	c4	d4	e4	f4	g4	h4
3	a3	b3	c3	d3	e3	f3	g3	h3
2	a2	b2	c2	d2	e2	f2	g2	h2
1	a1	b1	c1	d1	e1	f1	g1	h1
	a	b	c	d	e	f	g	h

დაფის მონაკვეთი a1-a8-d8-d1 ლაზიერის ფლანგია, ხოლო e1-e8-h8-h1 – მეფის ფლანგი. e4-e5-d4-d5 ცენტრალური უჯრებია.

N147

N148

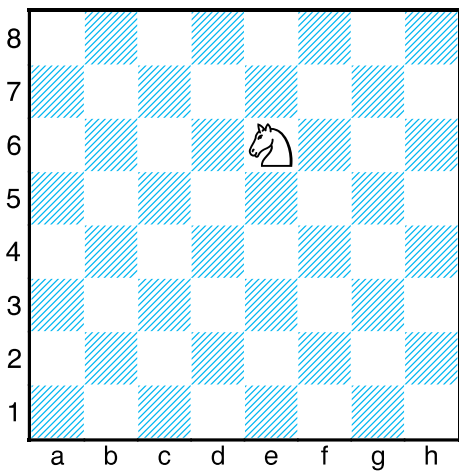

დაწერეთ, რომელ უჯრაზე დგას პაიკი.

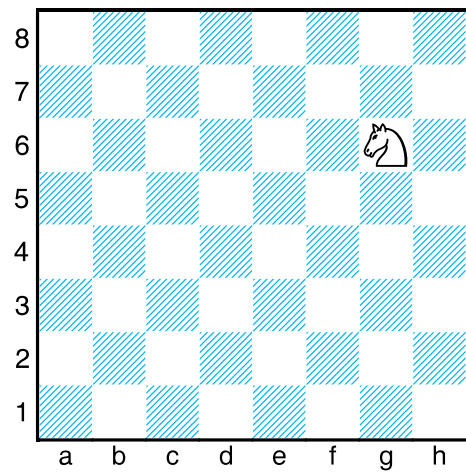
N147 _____

N148 _____

N149

N150

დაწერეთ, რომელ უჯრაზე დგას მხედარი.

N149 _____

N150 _____

პარტიის ჩანერისას პირველად აღინიშნება სვლის რიგითი ნომერი, მის გასწვრივ კი ჯერ თეთრების, ხოლო შემდეგ – შავების სვლა. სვლის ჩანერისას უნდა მივუთითოთ ფიგურის გადაადგილება ახალ უჯრაზე.

ჯერ იწერება ფიგურის შემოკლებული სახელი, შემდეგ კი – უჯრის სახელი, რომელზეც გადაადგილდება.

პარტიის ჩანერისას ფიგურის შემოკლებული სახელებია:

♔ მეფე – მფ.

♚ ლაზიერი – ლ.

♖ ეტლი – ე.

♘ კუ – კ.

♗ მხედარი – მ.

♙ პაიკი

პაიკის სვლის დროს მისი შემოკლებული სახელი არ გამოიყენება. პოზიციის ჩანერის დროს, ერთი პაიკის შემთხვევაში – პ, ხოლო რამდენიმე პაიკის შემთხვევაში – პ-ბი.

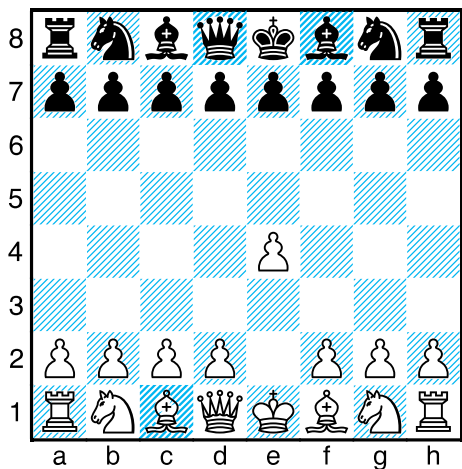
მოკლე როქი – 0-0, გრძელი როქი – 0-0-0, ქიში – +, ორმაგი ქიში – ++, შამათი – #, ფიგურის აყვანა – X.

პარტიის კომენტირებისას სუსტი სვლის შემდეგ იწერება – ?, ხოლო ძლიერი სვლის დროს – !

მოსწავლის რვეულში ფიგურები ჩაიწერება მათი შემოკლებული ქართული დასახელებით. თეორიული მასალის ჩვენებისას ვიყენებთ აგრეთვე მათ ფიგურულ გამოსახულებას.

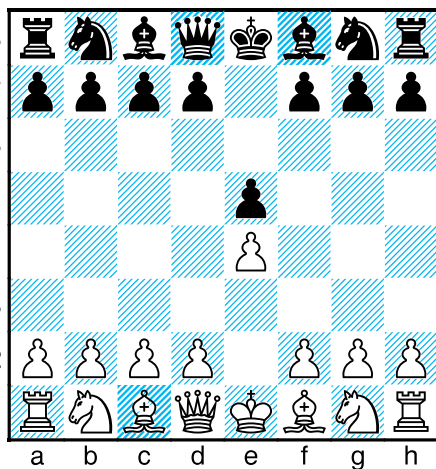
ვნახოთ, როგორ ჩაინერება საბავშვო შამათი. დიაგრამაზე წარმოდგენილია პოზიციები, როგორც თეთრების, ასევე შავების ყოველი სვლის შემდეგ.

N151

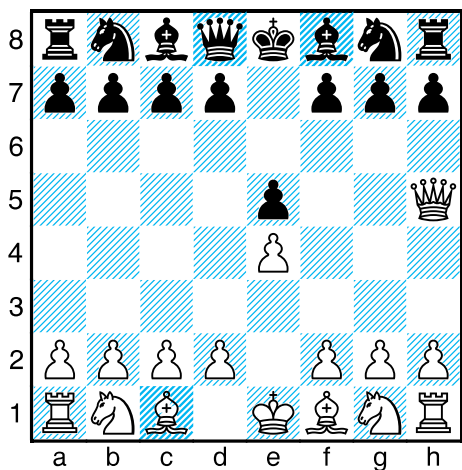
1.e4.

N152

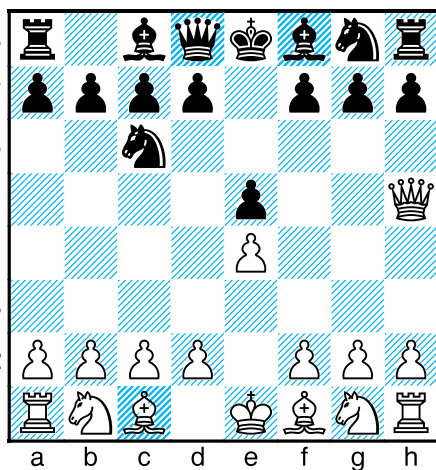
1.e4 e5.

N153

1.e4 e5 2.ლh5.

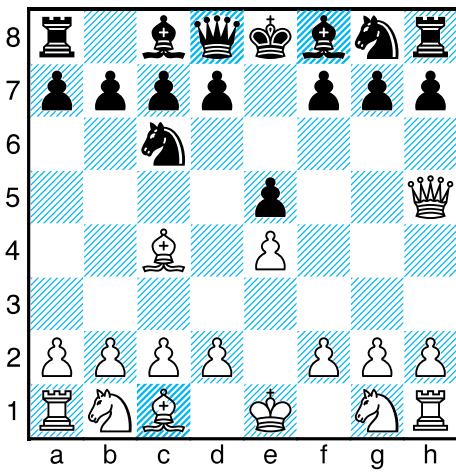
N154

1.e4 e5 2.ლh5 მც6.

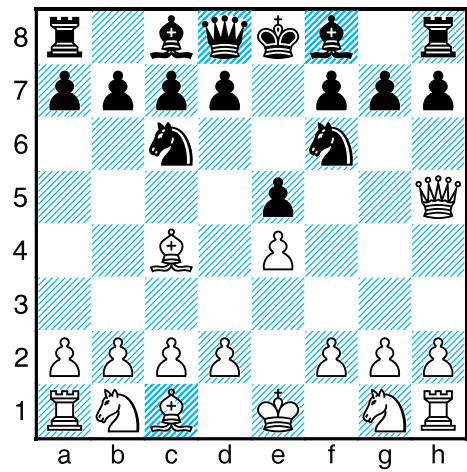

N155

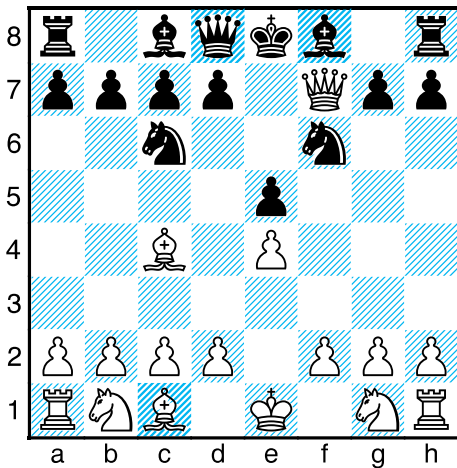
1.e4 e5 2. ლh5 მც6 3.კc4.

N156

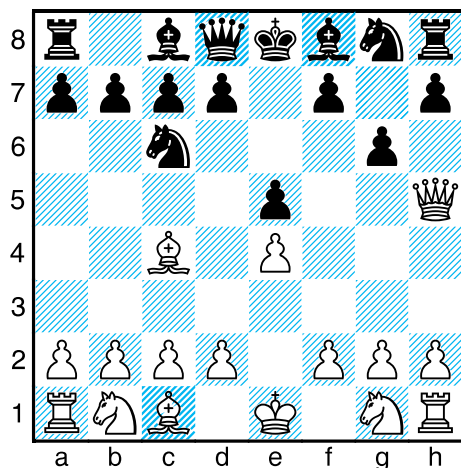
1.e4 e5 2.ლh5 მც6 3.კc4 მფ6.

N157

N157 1.e4 e5 2. ლh5 მც6 3 კc4 მფ6 4.ლf7X. საბავშვო შამათის ფინალური პოზიცია.

N158

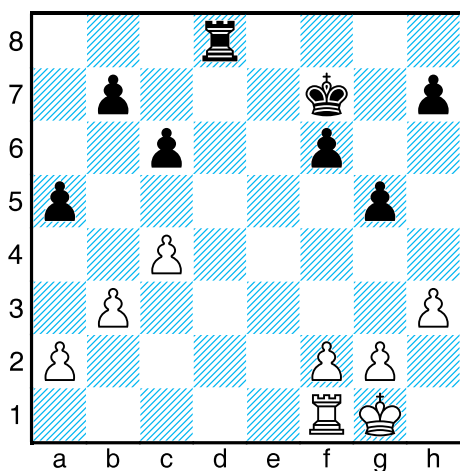
N158. მესამე სვლაზე შავებმა უხეში შეცდომა დაუშვეს. სწორი სვლა ნაჩვენებია დიაგრამაზე. ამ სვლის შემდეგ თეთრების ლაზიერმა პაიკისაგან თავი უნდა დაიცვას, შავები კი ფიგურების განვითარებაზე იზრუნებენ. რადგან ეს პარტია ხშირად გვხვდება მოსწავლეების თამაშის დროს, საჭიროა ასეთი შამათისგან თავის დაცვა.

პოზიციის ჩანერის წესი

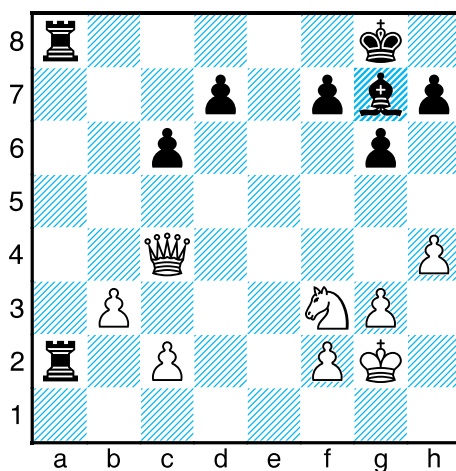
როგორ ჩავიწეროთ საჭადრაკო პარტიის ფრაგმენტი, პოზიცია, რომელიც შეიქმნა პარტიაში სვლათა გარკვეული რაოდენობის შემდეგ.

თავდაპირველად იწერება თეთრი ფიგურები შემდეგი თანმიმდევრობით: მეფე (მფ), ლაზიერი (ლ), ეტლი (ე), კუ (კ), მხედარი (მ) და პაიკები. შემდეგ ასეთივე თანმიმდევრობით – შავი ფიგურები. აღინიშნება მხოლოდ ის ფიგურები და პაიკები, რომლებიც დაფაზეა.

N159

N160

ჩანერე ნოტაციით დიაგრამაზე გამოსახული პოზიცია.

N159 თეთრები: _____

შავები: _____

N160 თეთრები: _____

შავები: _____

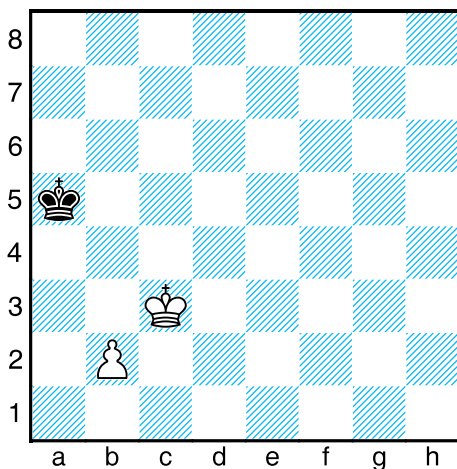
25 დაამატე ლაზიერი და გამოაცხადე შამათი

ჭადრაკის თამაშში მნიშვნელოვანია ფიგურებს შორის კოორდინებული მოქმედება. მიზნის მიღწევაში ისინი ერთმანეთს ეხმარებიან. ძალა ერთობაშია.

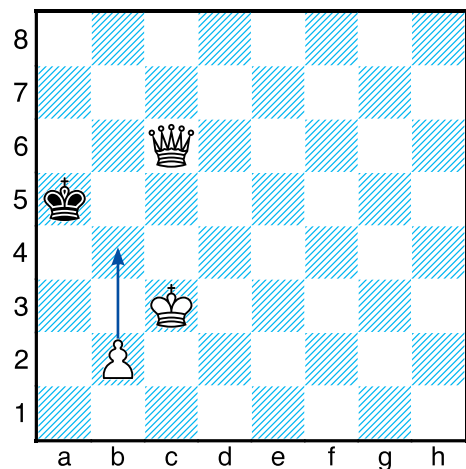
დიაგრამაზე გამოსახულ პოზიციაში თეთრებმა უნდა მოძებნონ ისეთი უჯრა, რომელზეც ლაზიერის დამატების შემდეგ ერთ სვლაში გამოაცხადებენ შამათს. არ შეიძლება ფიგურის ისეთ უჯრაზე დამატება, რომ შავების მეფე აღმოჩნდეს ქიშის ან შამათის მდგომარეობაში.

განვიხილოთ მაგალითი:

N161

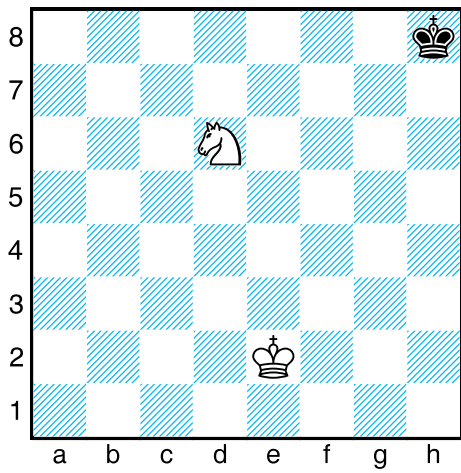

N162

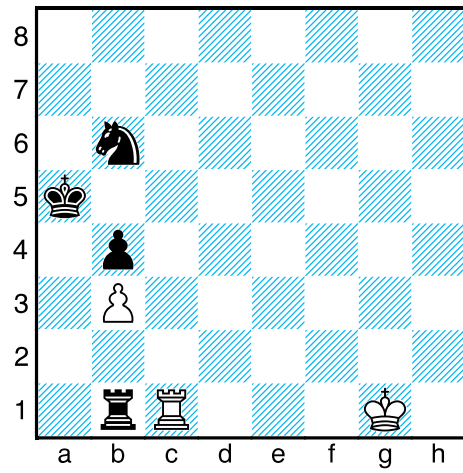

N161. შავების მეფეს ოთხი თავისუფალი უჯრა აქვს, ამიტომ **N162** დიაგრამაზე ნაჩვენებია, რომელ უჯრაზე ემატება ლაზიერი. ისრით ნაჩვენებია შამათი პაიკით.

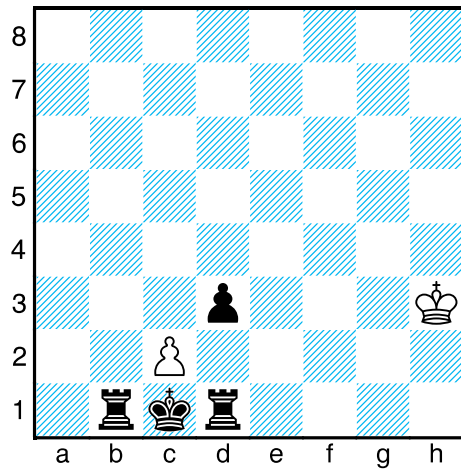
N163

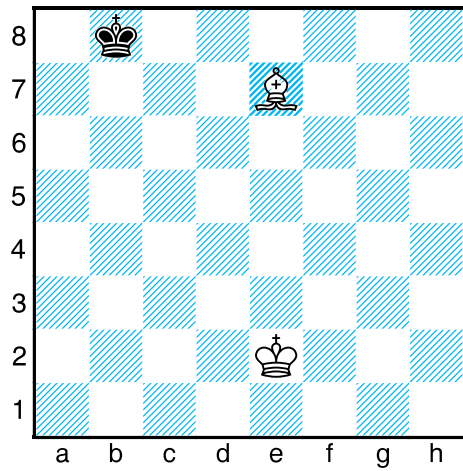
N164

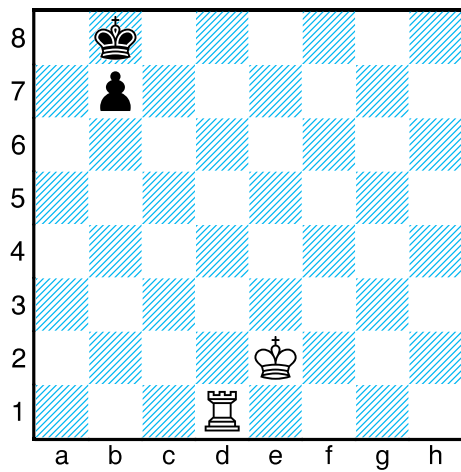
N165

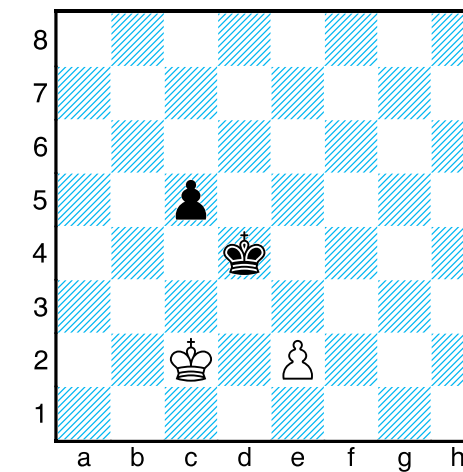
N166

N167

N168

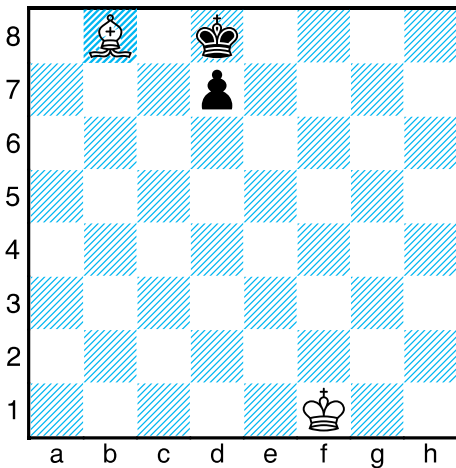

N163-N168. შემოხაზე უჯრა, რომელზეც დაამატე ლაზი-ერი და ისრით აჩვენე სვლა, რომელიც აცხადებს შამათს.

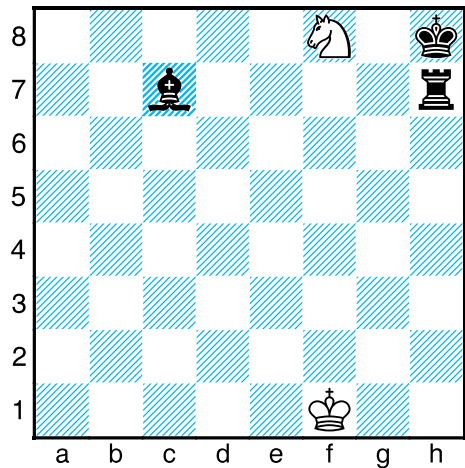
26 დაამატე ეტლი და გამოაცხადე შამათი

დიაგრამაზე გამოსახულ პოზიციაში თეთრებმა უნდა მოძებნონ ისეთი უჯრა, რომელზეც ეტლის დამატების შემდეგ ერთ სვლაში გამოაცხადებენ შამათს. არ შეიძლება ფიგურის ისეთ უჯრაზე დამატება, რომ შავების მეფე აღმოჩნდეს ქიშის ან შამათის მდგომარეობაში.

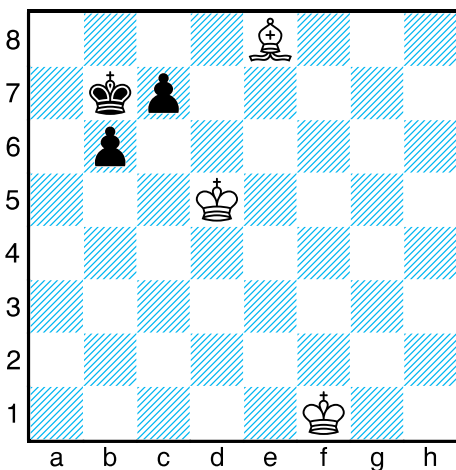
N169

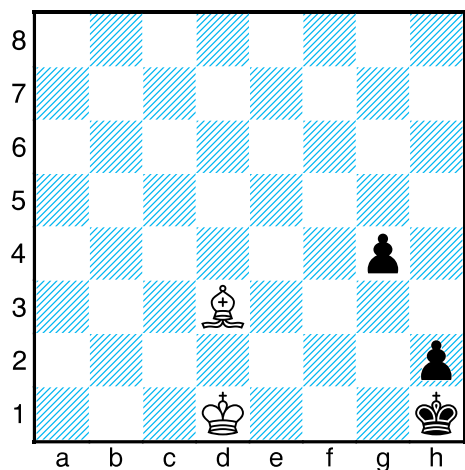
N170

N171

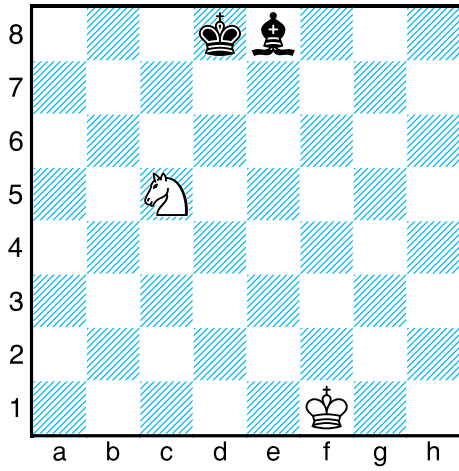

N172

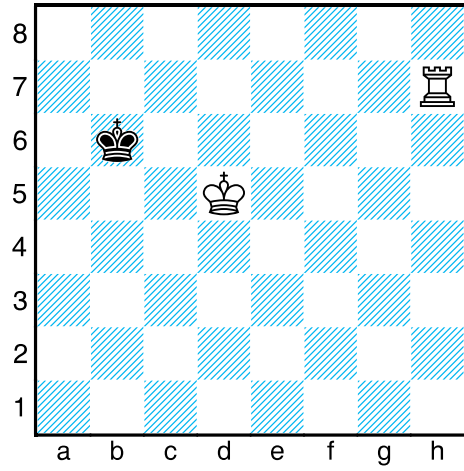

N169-N172. შემოხაზე უჯრა, რომელზეც დაამატე ეტლი და ისრით აჩვენე სვლა, რომელიც აცხადებს შამათს.

N173

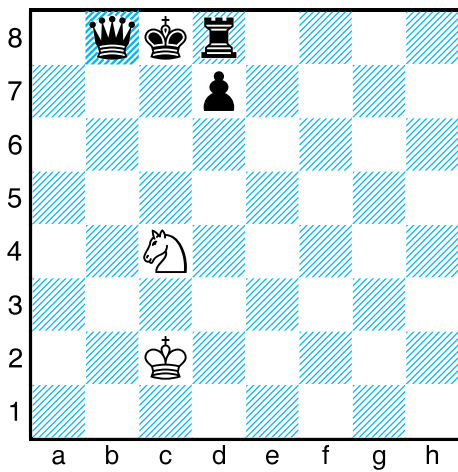

N174

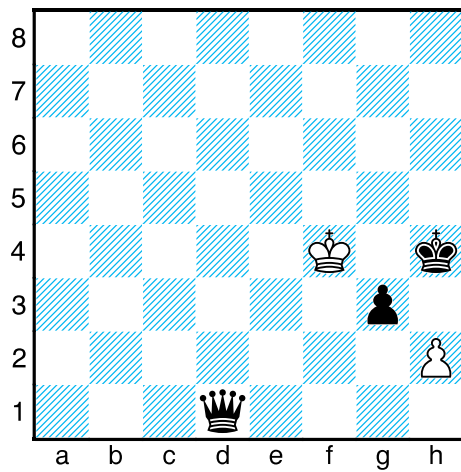

N173-N174. შემოხაზე უჯრა, რომელზეც დაამატე ეტლი და ისრით აჩვენე სვლა, რომელიც აცხადებს შამათს.

N175

N176

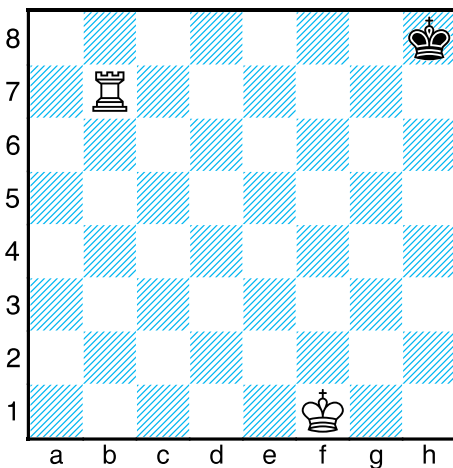

N175-N176. შემოხაზე უჯრა, რომელზეც დაამატე ეტლი და ისრით აჩვენე სვლა, რომელიც აცხადებს შამათს.

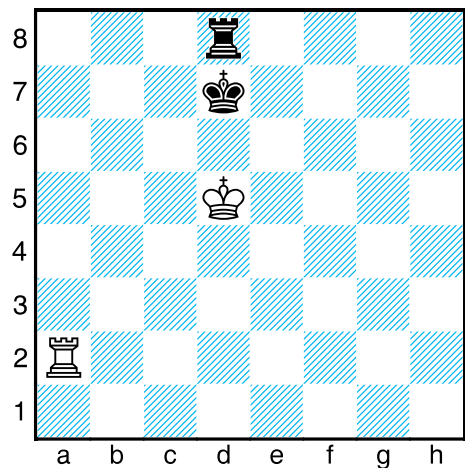
27 დაამატე მხედარი და გამოაცხადე შამათი

დიაგრამაზე გამოსახულ პოზიციაში თეთრებმა უნდა მოძებნონ ისეთი უჯრა, რომელზეც მხედრის დამატების შემდეგ ერთ სვლაში გამოაცხადებენ შამათს. არ შეიძლება ფიგურის ისეთ უჯრაზე დამატება, რომ შავების მეფე აღმოჩნდეს ქიშის ან შამათის მდგომარეობაში.

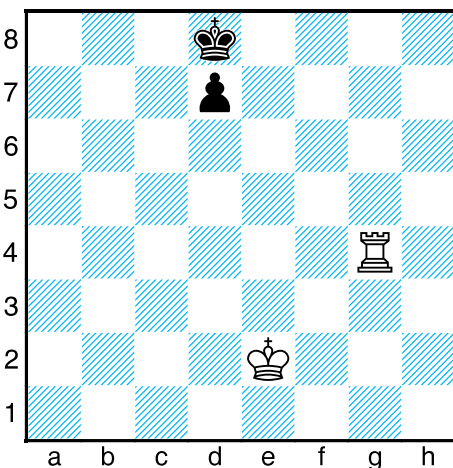
N177

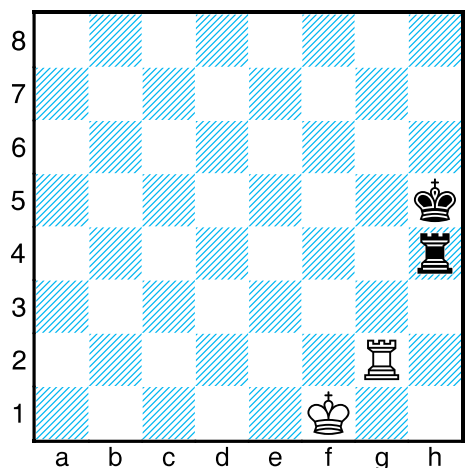
N178

N179

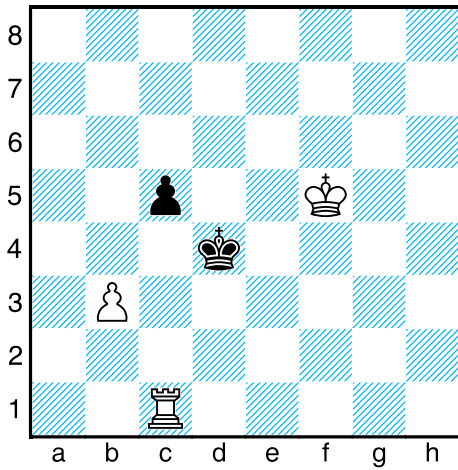

N180

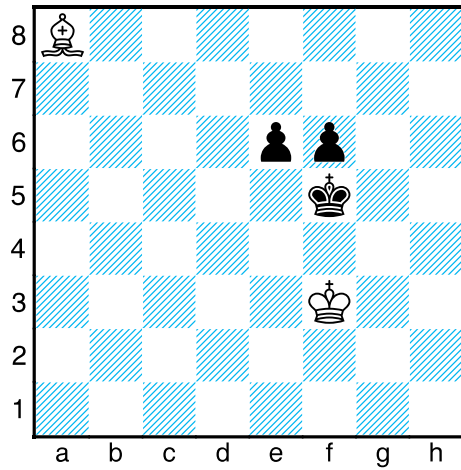

N177-180. შემოხაზე უჯრა, რომელზეც დაამატე მხედარი და ისრით აჩვენე სვლა, რომელიც აცხადებს შამათს.

N181

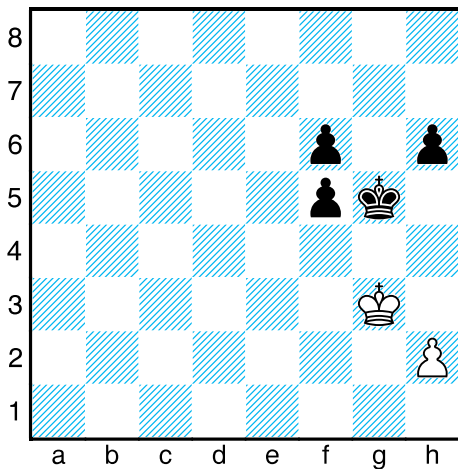

N182

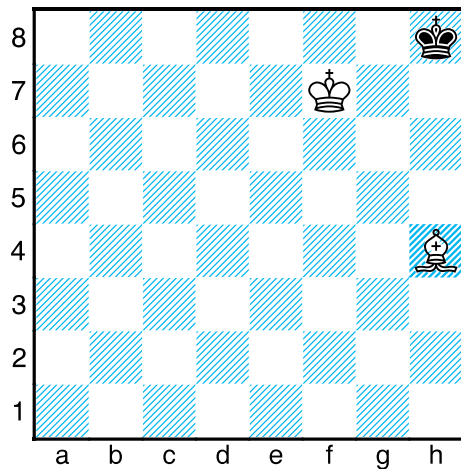

N181-182. შემოხაზე უჯრა, რომელზეც დაამატე მხედარი და ისრით აჩვენე სვლა, რომელიც აცხადებს შამათს.

N183

N184

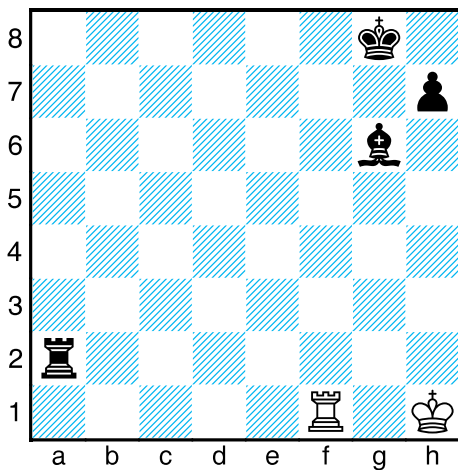
N183-184. შემოხაზე უჯრა, რომელზეც დაამატე მხედარი და ისრით აჩვენე სვლა, რომელიც აცხადებს შამათს.

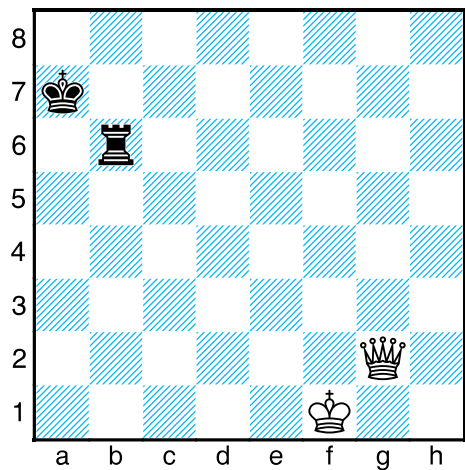
28 დაამატე კუ და გამოაცხადე შამათი

დიაგრამაზე გამოსახულ პოზიციაში თეთრებმა უნდა მოძებნონ ისეთი უჯრა, რომელზეც კუს დამატების შემდეგ ერთ სვლაში გამოაცხადებენ შამათს. არ შეიძლება ფიგურის ისეთ უჯრაზე დამატება, რომ შავების მეფე აღმოჩნდეს ქიშის ან შამათის მდგომარეობაში.

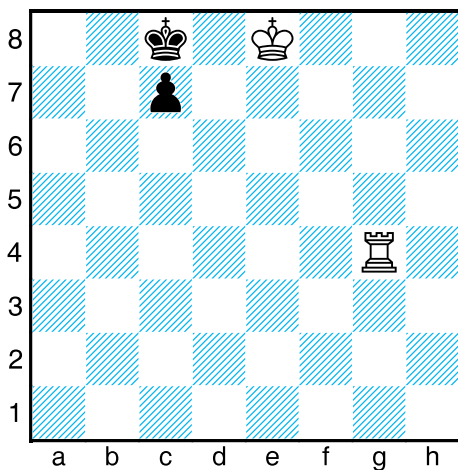
N185

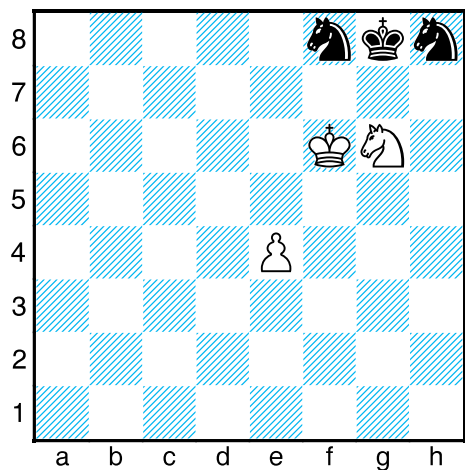
N186

N187

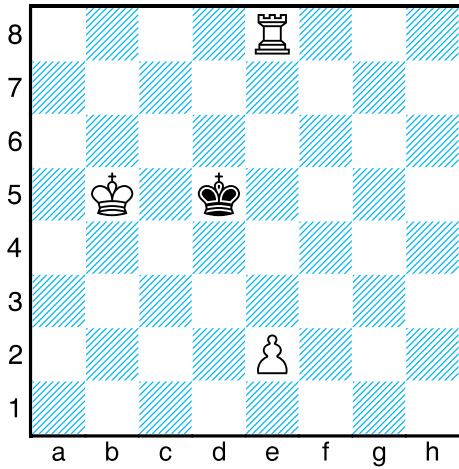

N188

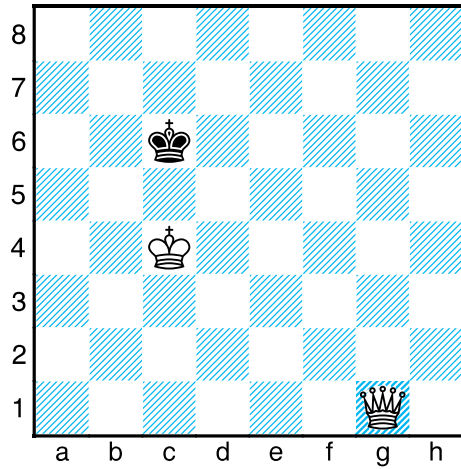

N185-188. შემოხაზე უჯრა, რომელზეც დაამატე კუ და ისრით აჩვენე სვლა, რომელიც აცხადებს შამათს.

N189

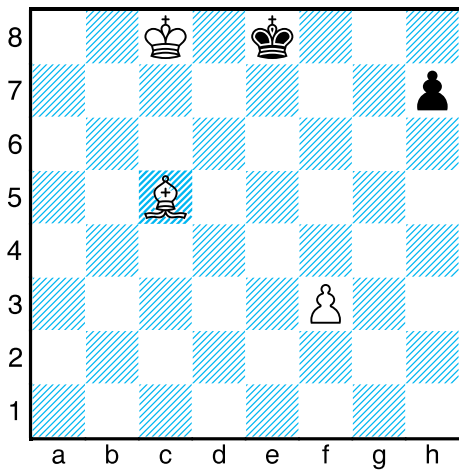

N190

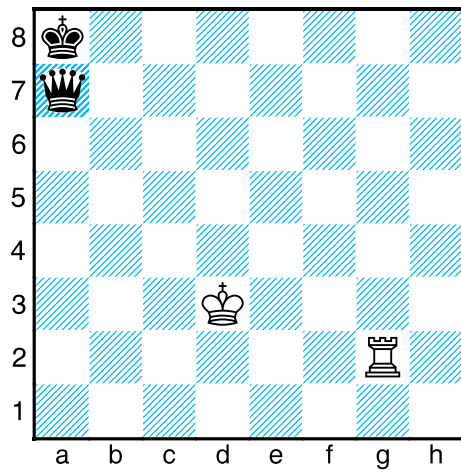

N189-190. შემოხაზე უჯრა, რომელზეც დაამატე კუ და ისრით აჩვენე სვლა, რომელიც აცხადებს შამათს.

N191

N192

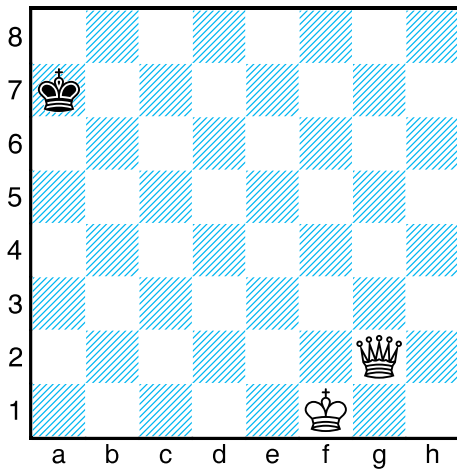

N191-192. შემოხაზე უჯრა, რომელზეც დაამატე კუ და ისრით აჩვენე სვლა, რომელიც აცხადებს შამათს.

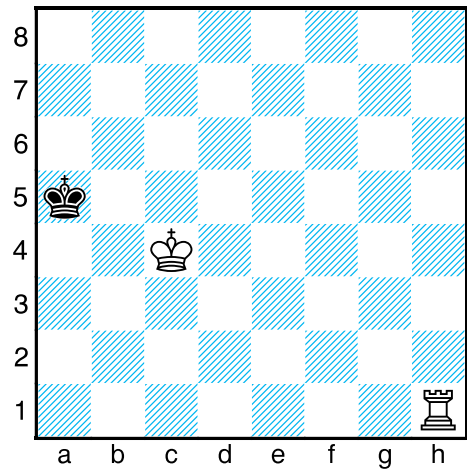
29 დაამატე პაიკი და გამოაცხადე შამათი

დიაგრამაზე გამოსახულ პოზიციაში თეთრებმა უნდა მოძებნონ ისეთი უჯრა, რომელზეც პაიკის დამატების შემდეგ ერთ სვლაში გამოაცხადებენ შამათს. არ შეიძლება ფიგურის ისეთ უჯრაზე დამატება, რომ შავების მეფე აღმოჩნდეს ქიშის ან შამათის მდგომარეობაში.

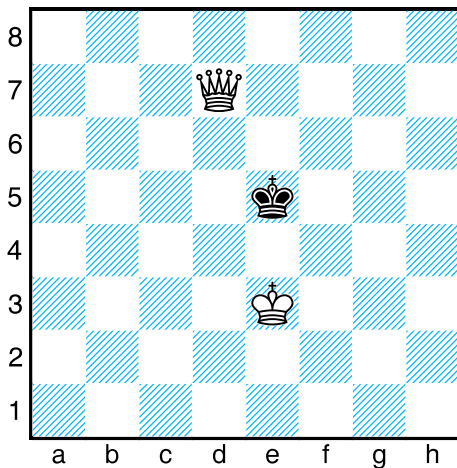
N193

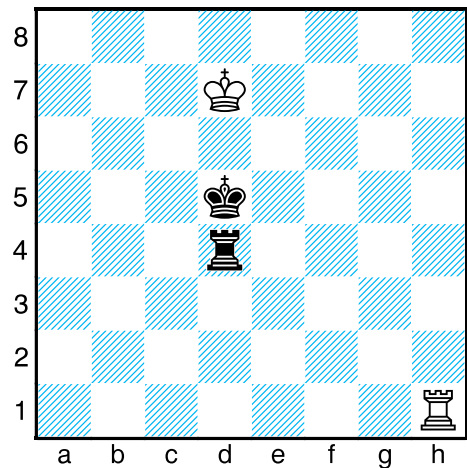
N194

N195

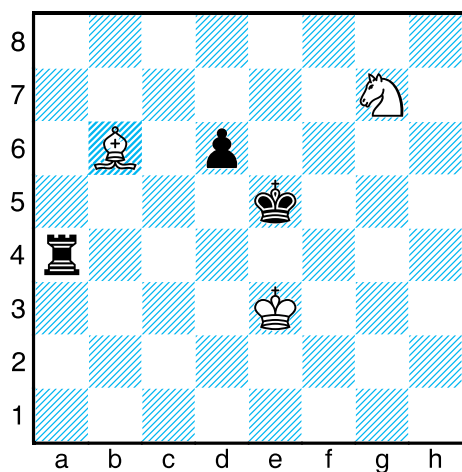

N196

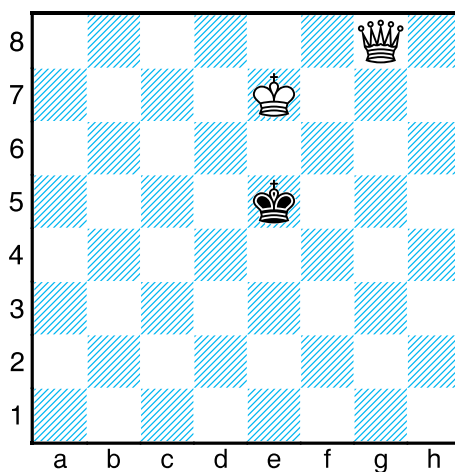

N195-196. შემოხაზე უჯრა, რომელზეც დაამატე პაიკი და ისრით აჩვენე სვლა, რომელიც აცხადებს შამათს.

N197

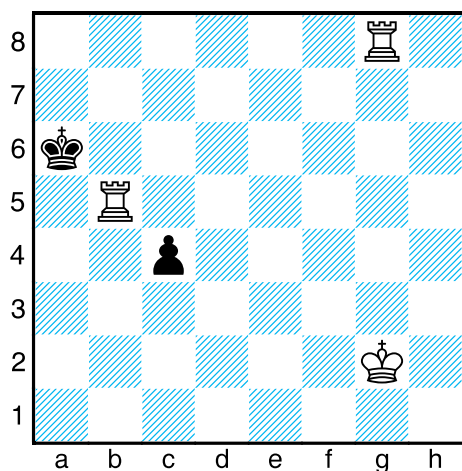

N198

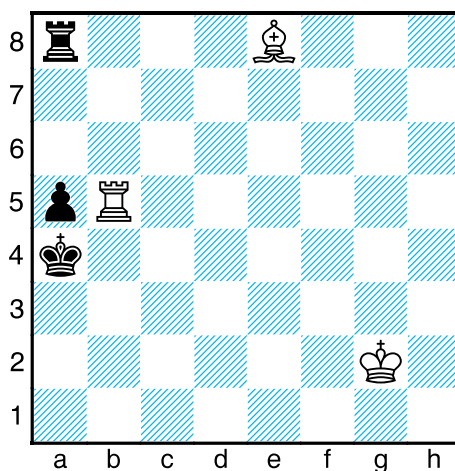

N197-198. შემოხაზე უჯრა, რომელზეც დაამატე პაიკი და ისრით აჩვენე სვლა, რომელიც აცხადებს შამათს.

N199

N200

N199-N200. შემოხაზე უჯრა, რომელზეც დაამატე პაიკი და ისრით აჩვენე სვლა, რომელიც აცხადებს შამათს.

თავი მეოთხე

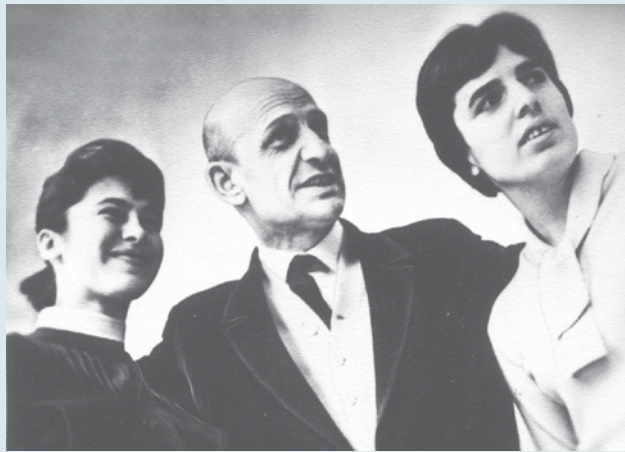
ჭადრაკის ქართული ფენომენი

ნონა გაფრინდაშვილი – ქალთა შორის მსოფლიოს ხუთგზის ჩემპიონი. ამ ტიტულს ის 1962-1978 წლებში ფლობდა.

მაია ჩიბურდანიძე – ქალთა შორის მსოფლიოს ხუთგზის ჩემპიონი.
ამ ტიტულს ის 1978-1991 წლებში ფლობდა.

გამოჩენილი პედაგოგი ვახტანგ ქარსელაძე და მისი ორი
 აღზრდილი: ნონა გაფრინდაშვილი და ნანა ალექსანდრია

ოთხი ქართული მატჩი მსოფლიო ჩემპიონობისთვის

1. ნონა გაფრინდაშვილი – ნანა ალექსანდრია, 1975 წ.
2. ნონა გაფრინდაშვილი – მაია ჩიბურდანიძე, 1978 წ.
3. მაია ჩიბურდანიძე – ნანა ალექსანდრია, 1981წ.
4. მაია ჩიბურდანიძე – ნანა იოსელიანი, 1988 წ.

1980-1982 წწ. მსოფლიო საჭადრაკო ოლიმპიადის გამარჯვებული საბჭოთა კავშირის ნაკრების ოთხივე წევრი ქართველი იყო.

დამოუკიდებელი საქართველოს ქალთა ნაკრები ოთხჯერ გახდა მსოფლიო საჭადრაკო ოლიმპიადის ჩემპიონი (1992, 1994, 1996 და 2008 წწ.).

მაია ჩიბურდანიძე, ნანა ალექსანდრია, ნონა გაფრინდაშვილი, ნანა იოსელიანი

საქართველოს ქალთა ნაკრები: სოფიკო ხუხაშვილი, მაია ლომინეიშვილი, მაია ჩიბურდანიძე, გიორგი გიორგაძე, ლელა ჯავახიშვილი, ნანა ძაგნიძე, 2008 წ.

ჭადრაკი და ბავშვები

საქართველოში ბავშვთა ჭადრაკი ორი მიმართულებით ვითარდება. პირველ მათგანს სპორტული დანიშნულება აქვს, მეორეს – პედაგოგიური. ნორჩი ქართველი მოჭადრაკეები წარმატებით ასპარეზობენ თანატოლთა მსოფლიოსა და ევროპის ჩემპიონატებში.

წარმატებული ქართველი ახალგაზრდა მოჭადრაკეები, 2004 წ.

დღეისათვის ჭადრაკი საქართველოში საყოველთაო თამაშია. მრავალი ბავშვის აღზრდაში მას პედაგოგიური ფუნქცია აქვს მინიჭებული. ჩემპიონები ერთეულები ხდებიან, ჭადრაკს კი ათასობით ბავშვი თამაშობს. ჭადრაკი ყოველი მათგანისთვის ცხოვრების გზაზე კეთილი მეგზურია.

